

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA WE WROCŁAWIU

LWR.410.22.2.2024

Pan
plk Henryk Chomin
Dyrektor Zakładu Karnego w Wołowie
Zakład Karny w Wołowie
ul. Więzienna 6
56-100 Wołów

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/083 – „Bezpieczeństwo funkcjonariuszy Służby Więziennej podczas wykonywania obowiązków służbowych”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zakład Karny w Wołowie ¹ , ul. Więzienna 6, 56-100 Wołów.
Kierownik jednostki kontrolowanej	płk Henryk Chomin, Dyrektor ZK w Wołowie ² , od 25 sierpnia 2020 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie zakładu karnego pod względem organizacyjnym, kadrowym, finansowym i prawnym do zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych. 2. Realizacja przez zakład karny zadań dotyczących zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2021 r. do 30 czerwca 2024 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Artykuł 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontrolerzy	1. Mariusz Orawczak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/149/2024 z 9 października 2024 r. 2. Agnieszka Potyrała, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/150/2024 z 9 października 2024 r.

(akta kontroli: tom I, str. 1-4)

¹ Dalej także: ZK w Wołowie lub Zakład.

² Dalej: Dyrektor.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Zakład Karny w Wołowie był przygotowany do zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych. Choć Dyrektor nie dysponował zasobami w pełni adekwatnymi do potrzeb związanych z wykonywaniem zadań, w szczególności jeżeli chodzi o poziom zatrudnienia funkcjonariuszy oraz środków finansowych niezbędnych do realizacji inwestycji służących poprawie ich bezpieczeństwa, to prowadził działania zapewniające wywiązywanie się z tych obowiązków. Dyrektor opracował wewnętrzne uregulowania organizacyjno-prawne w zakresie ochrony funkcjonariuszy. Nie uwzględniono jednak w nich obowiązków osadzonych dotyczących sposobu postępowania i zachowania się w pomieszczeniach wychowawców, psychologów i terapeutów.

Funkcjonariusze odbywali szkolenia i ćwiczenia przygotowujące ich do podejmowania działań w sytuacjach kryzysowych, jednak stwierdzono, że nie przeszkolono wszystkich funkcjonariuszy i pracowników zgodnie z poleceniem Zastępcy Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. Funkcjonariusze pełniący służbę na określonych stanowiskach właściwie wypełniali swoje zadania w zakresie przestrzegania procedur mających na względzie zapewnienie bezpieczeństwa w jednostce penitencjarnej. Stwierdzono jednak nieprawidłowości polegające na nieodnotowywaniu przez dowódcę zmiany w raportach z przebiegu służb, informacji o sprawności kamer nasobnych oraz naładowanych akumulatorach czy informacji o godzinach kontroli kluczy specjalnych.

Dyrektor prowadził działania w celu zabezpieczenia funkcjonariuszy i pracowników mających bezpośredni kontakt z osobami pozbawionymi wolności w środki przymusu bezpośredniego oraz w indywidualne sygnalizatory napadowe. Pomieszczenia wychowawców, terapeutów i psychologów zostały wyposażone w sposób przewidziany w poleceniach Zastępcy Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, przez co stworzono właściwe warunki do zminimalizowania zagrożeń bezpieczeństwa funkcjonariuszy podczas wykonywania obowiązków służbowych. Rzetelnie rozpoznawano przyczyny i skalę zagrożeń związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa ich służby.

W Zakładzie niezwłocznie przeprowadzono postępowania wewnętrzne mające na celu ustalenie okoliczności i przyczyn powstania sytuacji niebezpiecznych dla zdrowia i życia funkcjonariuszy, a także sytuacji potencjalnie generujących zagrożenie bezpieczeństwa funkcjonariuszy podczas wykonywania obowiązków służbowych. Jednak w 2022 r. niezasadnie odstąpiono wobec 19 funkcjonariuszy od wyegzekwowania od nich wizyty lekarskiej w Służbie Medycyny Pracy Służby Więziennej po wystąpieniu ekspozycji na prątek gruźlicy.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przygotowanie Zakładu pod względem organizacyjnym, kadrowym, finansowym i prawnym do zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych

Opis stanu faktycznego

1.1. ZK w Wołowie jest zakładem karnym typu zamkniętego, przeznaczonym dla recydywistów penitencjarnych z oddziałami dla skazanych odbywających karę pozbawienia wolności po raz pierwszy w warunkach zakładu karnego typu zamkniętego oraz skazanych recydywistów penitencjarnych odbywających karę pozbawienia wolności w warunkach zakładu karnego typu półotwartego. Zakład przeznaczony jest wyłącznie dla mężczyzn, a jego pojemność wynosi 1035 miejsc w 260 celach mieszkalnych. W strukturze Zakładu funkcjonował wyodrębniony oddział dla osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne lub poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa Zakładu, w którym mogli przebywać skazani (także młodociani) zakwalifikowani do kategorii skazanych, o których mowa w art. 88a § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy⁶ oraz tymczasowo aresztowani zakwalifikowani do kategorii osadzonych, o których mowa w art. 212a § 1 k.k.w. W Zakładzie działał także wyodrębniony oddział terapeutyczny dla skazanych recydywistów penitencjarnych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo, odbywających karę pozbawienia wolności w warunkach zakładu karnego typu zamkniętego. Kompleks więzienny składał się z 38 obiektów, z których 24 obiekty zlokalizowane w granicach linii ogrodzenia ochronnego stanowiły: czteropiętrowy budynek penitencjarny z celami mieszkalnymi, pomieszczenia administracji i izby chorych, budynek ochronno-bramowy oraz szereg budynków o przeznaczeniu gospodarczym, magazynowym i edukacyjnym (budynek Centrum Kształcenia Ustawicznego⁷ wraz z warsztatami mechanicznymi i stolarskimi).

(akta kontroli: tom II, str. 407-408; tom VI, str. 74)

W strukturze organizacyjnej Zakładu funkcjonowały m.in. komórki organizacyjne⁸:

- Dział Ochrony, do zadań którego należało m.in. realizowanie ustalonego systemu ochrony wewnętrznej i zewnętrznej Zakładu, stosowanie przedsięwzięć i działań ochronnych oraz czynności profilaktycznych polegających m.in. na stosowaniu zabezpieczeń techniczno-ochronnych oraz rozpoznawaniu środowiska osadzonych i ich zamiarów godzących w porządek i bezpieczeństwo, nadzorowanie i koordynowanie wykonywania zadań ochronnych przez funkcjonariuszy spoza działu ochrony, organizowanie szkoleń i ćwiczeń ochronnych dla funkcjonariuszy i pracowników;
- Dział Informatyki, Techniki i Łączności, do którego należało m.in. przeprowadzanie analiz stanu technicznego używanego sprzętu łączności i zabezpieczeń elektronicznych, kontrolowanie przestrzegania standardów, procedur i norm dotyczących systemów łączności i zabezpieczenia elektronicznego, przeprowadzanie przeglądów technicznych oraz napraw w wypadku uszkodzenia lub wadliwego działania tych systemów i zabezpieczeń elektronicznych;

⁵ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Dz. U. z 2024 r. poz. 706, ze zm. Dalej: k.k.w.

⁷ Dalej: CKU.

⁸ Na podstawie zarządzenia wewnętrznego nr 16/2013 Dyrektora z dnia 31 stycznia 2013 r. w sprawie określenia szczegółowego zakresu działania komórek organizacyjnych Zakładu Karnego w Wołowie, ze zm.

- Dział Penitencjarny i Dział Terapeutyczny z zadaniami w zakresie m.in. rozpoznawania środowiska osadzonych, w szczególności panujących wśród nich nastrojów i atmosfery oraz ich zamiarów i zachowań godzących w porządek i bezpieczeństwo;
- Samodzielne Stanowisko d/s Bezpieczeństwa i Higieny Służby i Pracy, do zadań którego należało m.in. przeprowadzanie kontroli warunków służby i pracy oraz koordynowanie działań w zakresie bezpieczeństwa i higieny służby oraz pracy, sporządzanie okresowych analiz zawierających propozycje przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych mających na celu zapobieganie zagrożeniom życia i zdrowia funkcjonariuszy i pracowników oraz poprawę warunków służby i pracy, udział w dokonywaniu oceny ryzyka zawodowego związanego z pełnioną służbą i wykonywaną pracą.

(akta kontroli: tom I, str. 68-82)

Kwestie dotyczące zapewnienia ochrony, bezpieczeństwa i porządku określono w wewnętrznych regulacjach Dyrektora:

- w sprawie porządku wewnętrznego w Zakładzie, oraz w sprawie porządku wewnętrznego: w Oddziale Terapeutycznym dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzeniami umysłowymi, w oddziale dla skazanych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego, w oddziale dla tymczasowo aresztowanych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa aresztu śledczego⁹;
- w sprawie sposobu zabezpieczenia zatrudnienia, spacerów, widzeń, kąpieli, zakupów, zajęć kulturalno-oświatowych, sportowych oraz spotkań w ramach kościołów i związków wyznaniowych¹⁰;
- w sprawie zasad i sposobów doprowadzania osadzonych do Ambulatorium z Izłą Chorych Zakładu oraz przekazywania osadzonego przebywającego poza oddziałem mieszkalnym¹¹;
- w sprawie zapewnienia ochrony, bezpieczeństwa i porządku w Zakładzie¹²; zarządzenie to określało w szczególności: organizację służby ochronnej, organizację ruchu, zasad otwierania i zamykania wejść i przejść, postępowania z kluczami, postępowania z przedmiotami niedozwolonymi, przeprowadzania apeli, kontroli, inspekcji i przeglądów, stosowania zabezpieczeń techniczno-ochronnych, psów oraz uzbrojenia, użytkowania przez dowódców zmian kamer nasobnych, organizację czynności profilaktycznych oraz gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji pozyskanych w wyniku czynności profilaktycznych;
- w sprawie użytkowania w Zakładzie systemu sygnalizacji włamania i napadu oraz reagowania funkcjonariuszy i pracowników cywilnych w wypadku uruchomienia się alarmu¹³;
- w sprawie użycia środków przymusu bezpośredniego w Zakładzie oraz ich dokumentowania¹⁴;
- w sprawie prewencyjnego użycia środków przymusu bezpośredniego w Zakładzie¹⁵;

⁹ Zarządzenia odpowiednio nr 3/2020, 4/2020, 5/2020 i 6/2020 z dnia 25 lutego 2020 r., zastąpione przez zarządzenia odpowiednio nr 52/2022, 53/2022, 54/2022 i 55/2022 z dnia 17 września 2022 r.

¹⁰ Zarządzenie nr 29/2017 z dnia 31 marca 2017 r.

¹¹ Zarządzenie nr 30/2017 z dnia 31 marca 2017 r.

¹² Zarządzenie nr 30/2023 z dnia 30 września 2023 r. (uchyliło wcześniejsze zarządzenia, które były wydane w sprawach objętych przedmiotowym zarządzeniem), zastąpione przez zarządzenie nr 4/2024 z dnia 20 lutego 2024 r.

¹³ Instrukcja nr 1/2023 z dnia 15 maja 2023 r.

¹⁴ Wytyczne nr 1/2020 z dnia 2 października 2020 r.

¹⁵ Zarządzenie nr 22/2023 z dnia 22 czerwca 2023 r., uchylone z dniem 1 lipca 2023 r. przez zarządzenie nr 24/2023 Dyrektora z dnia 30 czerwca 2023 r. w sprawie uchylecia niektórych zarządzeń wewnętrznych.

- w sprawie wprowadzenia w Zakładzie instrukcji w sprawie procedur wzajemnego ubezpieczania się funkcjonariuszy i pracowników cywilnych w trakcie wykonywania zadań służbowych oraz rodzaju i wykorzystania środków alarmowania i ochrony osobistej¹⁶;
- w sprawie wprowadzenia w Zakładzie instrukcji w sprawie zapobiegania zakażeniom HBV, HCV, HIV po ekspozycji zawodowej w Służbie Więziennej¹⁷.

Wewnętrzne dokumenty Zakładu zawierały uregulowania dotyczące nadzoru nad korzystaniem przez osadzonych wykonujących pracę na terenie jednostki z narzędzi i urządzeń niebezpiecznych celem zapewnienia bezpieczeństwa jednostki oraz jej funkcjonariuszy i pracowników.

W przepisach wewnętrznych Zakładu nie uwzględniono obowiązków osadzonych dotyczących sposobu postępowania i zachowania się w pomieszczeniach wychowawców, psychologów, terapeutów, tj. przebywania wyłącznie w oznaczonej graficznie lub fizycznie strefie dla osadzonego oraz o konsekwencjach faktycznych i prawnych lub dyscyplinarnych naruszenia granicy tej strefy, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom II, str. 1-80, 95-260)

W okresie objętym kontrolą w Zakładzie obowiązywała instrukcja ochronna z 2017 r., wydana na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2016 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej¹⁸, zastąpiona w dniu 30 czerwca 2023 r. nową instrukcją ochronną, tj. w terminie określonym w § 127 zarządzenia nr 2/23 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej¹⁹ z dnia 9 stycznia 2023 r. w sprawie *sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, sposobów ochrony i konwojowania skazanych oraz tymczasowo aresztowanych i zadań ochronnych funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej oraz pracowników przywieziennych zakładów pracy*²⁰.

Dyrektor nie posiadał sporządzonego protokołu z rozpoznania, o którym mowa w § 13 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ochrony, a następnie § 10 ust. 1 zarządzenia nr 2/23, ponieważ do zarządzenia przeprowadzenia rozpoznania uprawniony był Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej przy opisanych w ww. zarządzeniach przesłankach, które nie zmaterializowały się w ZK w Wołowie (np. utworzenie nowego zakładu karnego lub nowego oddziału w już istniejącym, itp.). Postanowienia instrukcji ochronnej z 2017 r. były zgodne z § 13 rozporządzenia w sprawie ochrony. Dokument ten w opisie procedur podejmowanych działań ochronnych i alarmowania określał wszystkie elementy wymienione w § 14 rozporządzenia w sprawie ochrony. Postanowienia instrukcji ochronnej z 2023 r. wypełniały wymogi zawarte w § 10 zarządzenia nr 2/23. W opisie procedur podejmowanych działań ochronnych i alarmowania tej instrukcji określono wszystkie elementy wymienione w § 12 zarządzenia nr 2/23. Przy opracowywaniu instrukcji ochronnej dokonano zróżnicowania sposobów ochrony zgodnie z § 3 ust. 2 zarządzenia nr 2/23. Uzyskano to przez różny zakres stosowanych przedsięwzięć ochronnych, w tym w szczególności poprzez różne rodzaje i liczby zabezpieczeń techniczno-ochronnych (np. w oddziale półotwartym Zakładu lub oddziale tzw. „N” dla osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne lub poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa Zakładu) oraz różne rodzaje i liczby stanowisk wchodzących w skład działu ochrony Zakładu

¹⁶ Zarządzenie nr 61/2022 z dnia 28 września 2022 r., uchylone z dniem 1 lipca 2023 r. przez ww. zarządzenie nr 24/2023 Dyrektora w sprawie *uchylenia niektórych zarządzeń wewnętrznych*.

¹⁷ Zarządzenie nr 34/2022 z dnia 1 czerwca 2022 r.

¹⁸ Dz. U. poz. 1804. Dalej: rozporządzenie w sprawie ochrony.

¹⁹ Dalej: Dyrektor Generalny SW lub DG SW.

²⁰ Dalej: zarządzenie nr 2/23. Przepis przejściowy zawarty w § 127 zarządzenia nr 2/23 stanowił, że instrukcje ochronne, wydane na podstawie rozporządzenia w sprawie ochrony obowiązywały do czasu wydania dokumentacji ochronnej na podstawie tego zarządzenia, jednak nie dłużej niż 6 miesięcy od dnia jego wejścia w życie, tj. do dnia 9 lipca 2023 r.

(np. w zależności od czasu zajęć szkolnych w CKU czy funkcjonowania warsztatów szkolnych, konieczności realizacji czynności konwojowych, dni widzeń czy potrzeby działalności paczkowni, przebiegu zatrudnienia osadzonych). Instrukcje ochronne zawierały procedury działań ochronnych i alarmowania Zakładu, które zawierały m.in. takie elementy jak: a) rodzaj, skalę oraz przewidywany obszar, na którym może wystąpić szczególne zagrożenie bezpieczeństwa Zakładu bądź zagrożenie dla zdrowia lub życia funkcjonariuszy, pracowników albo osadzonych; b) warianty postępowania w zależności od przewidywanej sytuacji krytycznej (np. zbiorowe wystąpienie osadzonych lub działania autoagresywne, zamach terrorystyczny w Zakładzie, napad na Zakład); c) możliwe działania w celu ograniczenia skali zjawiska; d) tryb współdziałania sił wsparcia, zasady organizacji i wykorzystania obwodu Dyrektora Generalnego SW, sposób postępowania we współpracy z instytucjami zewnętrznym, w szczególności współdziałania Zakładu z Policją.

(akta kontroli: tom VI, str. 1-157)

W Zakładzie dla wszystkich stanowisk pracy i służby opracowano oceny ryzyka zawodowego funkcjonariuszy i pracowników, w których uwzględnione były czynniki psychospołeczne występujące w pracy i służbie. Wyżej wymienione oceny opierały się na analizie zagrożeń występujących na stanowiskach pracy i służby, pod kątem ich zidentyfikowania i zastosowania środków zapobiegawczych. Na wszystkich stanowiskach, na których funkcjonariusze i pracownicy mają bezpośredni kontakt z osobami pozbawionymi wolności, wskazywano m.in. zagrożenie polegające na możliwości doznania urazu w skutek napadu lub pobicia przez dozorowanych lub konwojowanych osadzonych. W 2023 r. dokonano kompleksowej aktualizacji ww. ocen.

(akta kontroli: tom I, str. 89-191, 215)

1.2. W ZK w Wołowie funkcjonowały zintegrowane systemy zabezpieczeń elektronicznych, tj. system sygnalizacji włamania i napadu, system kontroli dostępu oraz system telewizji dozorowej.

System sygnalizacji włamania i napadu zainstalowany w Zakładzie zbudowany został przy użyciu uniwersalnej centrali sygnalizacji włamania i napadu. Z centralą tą współpracowały detektory ruchu (czujniki laserowe oraz mikrofalowe), czujniki dymu, czujniki otwarcia drzwi oraz przewodowy system sygnalizacji napadu zamontowany w pomieszczeniach m.in. oddziałowych, psychologów, wychowawców, lekarzy, pielęgniarek. Każde uruchomienie alarmu było sygnalizowane w punkcie dowodzenia i pomieszczeniu dowódcy zmiany, także na tablicy synoptycznej monitora ekranowego²¹. System posiadał akumulatorowe zasilanie awaryjne pozwalające na pracę po zaniku napięcia w sieci elektrycznej. Poszczególne elementy systemu, w szczególności przewodowy system sygnalizacji napadu, spełniały wymogi trzeciego stopnia zabezpieczeń wg normy PN-EN 50131, zgodnie z wytycznymi nr 4/2013 Dyrektora Generalnego SW z dnia 10 czerwca 2013 r. w sprawie określenia standardów systemów zabezpieczeń elektronicznych w jednostkach organizacyjnych służby więziennej²². Przed realizacją zadania w 2022 r., zgodnie z poleceniem Zastępcy Dyrektora Generalnego SW, dotyczącym rozbudowy systemu sygnalizacji włamania i napadu o przewodowy system sygnalizacji napadu w pomieszczeniach funkcjonariuszy i pracowników, opracowano założenia i koncepcję funkcjonalną, określono wymagany zakres prac oraz opracowano koncepcje techniczne, w tym rozmieszczenia przycisków w konkretnych pomieszczeniach Zakładu. Ustalono procedurę²³ postępowania

²¹ Tablica synoptyczna pozwala wizualizować i obserwować obszary objęte przez system sygnalizacji włamania i napadu oraz sygnalizuje wystąpienie alarmów z możliwością wyświetlenia szczegółowych informacji alarmowych w danym kompleksie Zakładu (oddział „N”, kompleks kwatermistrzowski, serwerownia, kancelaria tajna oraz poziomy pawilonów mieszkalnych dla systemu napadowego).

²² Dalej: wytyczne nr 4/2013.

²³ Zawarta w „Instrukcji użytkowania i postępowania w przypadku awarii systemu alarmowego”.

w przypadku otrzymania informacji o awarii systemu, ostrzeżenia o uszkodzeniu, wyłączeniu części lub całego systemu ze stanu działania.

System sterowania otwieraniem i zamykaniem przejść w Zakładzie, jako system kontroli dostępu, opierał się na serwerze interkomowym, do którego podłączone były urządzenia końcowe takie jak: terminale interkomowe-wandaloodporne, zlokalizowane przy wejściach do budynków oraz przejściach pomiędzy obszarami Zakładu, terminale nabiurkowe zlokalizowane w wybranych, kluczowych pomieszczeniach Zakładu. Sterowanie w systemie odbywało się za pomocą systemu wizualizacji ComWin oraz terminali głównych ControlDesk obsługiwanych, przy wykorzystaniu systemu monitoringu, przez operatorów przejść zlokalizowanych: na stanowisku dowodzenia w budynku wartowni, na bramie głównej i w centralnej sterowni krat oddziałów penitencjarnych. System dostępu posiadał zasilanie awaryjne opierające się na zasilaczach UPS dużej pojemności dla urządzeń niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania Zakładu oraz agregat prądotwórczy zapewniający zasilanie podczas wystąpienia dłuższego braku zasilania.

Na terenie Zakładu funkcjonował system monitoringu telewizji przemysłowej oparty na kamerach CCTV podłączonych do rejestratorów wizyjnych, które w sposób ciągły rejestrowały obraz z tych kamer. Monitoring zapewniał obserwację newralgicznych punktów Zakładu takich jak: korytarze pawilonów zakwaterowania osadzonych, cele zakwaterowania i cele zabezpieczające, inne pomieszczenia przebywania skazanych (np. ambulatorium, świetlice), teren kompleksu kuchennego, wejście do kancelarii tajnej, tereny zewnętrzne i plac administracyjny, tereny budynków CKU. System obsługiwał operator monitoringu, który miał podgląd ze wszystkich kamer w Zakładzie, wraz z możliwością sterowania nimi w zakresie ich funkcjonalności, oraz wgląd do zapisanego w archiwum materiału z tych kamer. Dodatkowo wydzielono stanowisko operatora monitoringu oddziału II i IID, tzw. „N” wyposażone w monitory, na których wyświetlany był podgląd z kamer cel monitorowanych tego oddziału oraz operatora monitoringu oddziału IVD, który miał podgląd z kamer monitorowanych dwóch cel izolacyjnych i 10 cel jednoosobowych zlokalizowanych na tym oddziale. Ponadto w dyżurkach oddziałowych: budynku oraz warsztatów mechanicznych i stolarskich CKU oraz łaźni w oddziale IB i budynku kwatermistrzowskim zainstalowane były stanowiska komputerowe z dostępem do kamer umożliwiających podgląd odpowiednich pomieszczeń. Cały układ wyposażony został w zasilanie awaryjne gwarantujące jego pracę podczas wystąpienia dłuższego braku zasilania. W 2023 r. dokonano rozbudowy systemu monitoringu CCTV w oparciu o pracujący system – modernizacja polegała na zakupie nowego serwera wraz z niezbędnymi licencjami oraz osprzętem sieciowym, w tym cyfrowymi kamerami. Jednak podczas tej modernizacji nie opracowano koncepcji i założeń do projektu modernizacji systemu, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Ponadto w Zakładzie wykorzystywano system łączności bezprzewodowej, w skład którego wchodziło 62 szt. radiotelefonów przenośnych Motorola serii DP-4601E, z wbudowanym odbiornikiem GPS/GLONASS i możliwością wywołania indywidualnego, alarmowego z sygnalizacją akustyczną oraz trzy sztuki radiotelefonów przewoźnych Motorola serii DM-4601E, zamontowanych po jednej sztuce w pojazdach konwojowych, przystosowanych do współpracy w Krajowej Sieci Współdziałania i Alarmowania Policji.

(akta kontroli: tom I, str. 347-353, 365-383, 390-394; tom II, str. 197-205, 413, 484-488; tom VI, str. 77-105)

Przeprowadzano regularnie konserwację systemów elektronicznego zabezpieczenia w Zakładzie, zgodnie z § 20 ust. 1 i 2 wytycznych nr 4/2013. Przebieg konserwacji i napraw rejestrowano w kartach konserwacji. Kierownik Działu Informatyki, Techniki i Łączności wyjaśnił, że system zabezpieczeń elektronicznych ze względu na ciągłą pracę i warunki, w których jest użytkowany (przede wszystkim zmienne warunki temperaturowe) wymaga regularnego naprawiania oraz konserwacji; system alarmowy należy uruchamiać

każdorazowo do 15 dnia każdego miesiąca; zasilanie awaryjne systemu wymaga sprawdzenia pracy agregatu prądotwórczego co najmniej raz w miesiącu, co wymusza testowanie zasilania awaryjnego systemu raz w miesiącu; centrala alarmowa Galaxy jest skonfigurowana w taki sposób, aby informować użytkownika o braku zasilania lub uszkodzeniu.

(akta kontroli: tom II, str. 484-491)

1.3. W piśmie z 26 kwietnia 2022 r.²⁴ Dyrektor Generalny SW polecił podjąć niezwłocznie działania mające na celu m.in. szersze wykorzystanie systemu komunikacji bezprzewodowej i indywidualnych sygnalizatorów antynapadowych i alarmowych, a także wyposażenie pomieszczeń wychowawców, terapeutów, psychologów, oddziałowych w bezprzewodowy lub przewodowy system sygnalizacji napadu oparty na co najmniej dwóch przyciskach antynapadowych.

Zastępca Dyrektora Generalnego SW w piśmie z 27 kwietnia 2022 r.²⁵, skierowanym m.in. do dyrektorów zakładów karnych i aresztów śledczych, ponowił polecenie wyposażenia funkcjonariuszy i pracowników mający bezpośredni kontakt z osobami pozbawionymi wolności w indywidualne sygnalizatory antynapadowe²⁶ – w terminie do 30 czerwca 2022 r.

W ZK w Wołowie zakupiono do 2022 r.²⁷ i wydano do użytkowania 22 szt. alarmów osobistych – akustycznych. W 2022 r. zakupiono dodatkowo 75 szt. osobistych sygnalizatorów napadowych-akustycznych, w 2023 r. – 47 szt. Według stanu na 30 czerwca 2024 r. było 144 sygnalizatorów napadowo-akustycznych.

W ZK w Wołowie nie wszyscy funkcjonariusze i pracownicy mający bezpośredni kontakt z osobami pozbawionymi wolności zostali terminowo zabezpieczeni w indywidualne sygnalizatory napadowe i alarmowe w postaci radiotelefonów lub alarmów osobistych – akustycznych. W ZK w Wołowie w 2022 r. zatrudnionych było 347 funkcjonariuszy i pracowników, a zatem 216 osób nie zostało wyposażonych w indywidualne sygnalizatory antynapadowe. Nie wypełniono w ten sposób polecenia z 27 kwietnia 2022 r. Zastępcy Dyrektora Generalnego SW, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Zakupione indywidualne sygnalizatory – akustyczne nie posiadały atestów czy certyfikatów odnoszących się do norm bezpieczeństwa. Nie były zsynchronizowane w jeden system, w którym aktywowanie bezprzewodowego indywidualnego sygnalizatora napadowego byłoby sygnalizowane bezpośrednio na stanowisko służby dyżurnej oraz najbliższe stanowisko ochronne.

W piśmie z 27 kwietnia 2022 r. Zastępca Dyrektora Generalnego SW przypomniał o konieczności wyposażenia wszystkich funkcjonariuszy Działu Ochrony, wykonujących czynności w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi, w środki przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek oraz ręcznego miotacza substancji obezwładniających – w terminie do 1 czerwca 2022 r.

W ZK w Wołowie wszyscy funkcjonariusze Działu Ochrony (łącznie 75 funkcjonariuszy zgodnie z instrukcją ochronną) mający bezpośredni kontakt z osadzonymi zostali terminowo wyposażeni w środki przymusu bezpośredniego w liczbie²⁸:

- kajdanki zakładane na ręce, do 2022 r.²⁹ – 79 szt., 84 szt. w 2022 r., 234 szt. w 2023 r. i 2024 r.;

²⁴ BDG.070.40.2022.KS.

²⁵ BDG.070.40.2.2022.KS.

²⁶ Dalej: indywidualny sygnalizator – akustyczny.

²⁷ Stan na 31 grudnia 2021 r.

²⁸ Dane podano narastająco.

²⁹ Stan na 1 stycznia 2021 r.

- ręcznych miotaczy substancji obezwładniających, do 2022 r.³⁰ – 70 szt., w 2022 r. – 90 szt., w 2023 r. i w 2024 r. – 105 szt.

(akta kontroli: tom I, str. 354-360; tom II, str. 434-435; tom IV, str. 1-54)

1.4. W Zakładzie znajdowały się 23 pomieszczenia, w których swoje obowiązki służbowe wykonywali wychowawcy, psychologowie i terapeuci. Przeprowadzone w trakcie kontroli NIK oględziny tych pomieszczeń wykazały, że zlokalizowano je w bezpośrednim sąsiedztwie lub w pobliżu dyżurki oddziałowego, co ma wpływ na bezpieczeństwo funkcjonariuszy pracujących w tych pomieszczeniach. Wszystkie te pomieszczenia, oraz m.in. cztery pomieszczenia do prowadzenia rozmów z osadzonymi, u których rozpoznano zwiększone ryzyko zachowań agresywnych, wyposażono do 28 października 2022 r.³¹ w przewodowy system sygnalizacji napadu oparty na dwóch przyciskach antynapadowych zamontowanych w miejscach umożliwiających łatwe ich użycie. Aktywowanie tych przycisków było sygnalizowane bezpośrednio na stanowisku służby dyżurnej dowódcy zmiany oraz na najbliższym stanowisku ochronnym (sygnalizacja akustyczno-optyczna).

W pomieszczeniach wychowawców, psychologów i terapeutów w ZK w Wołowie do dnia 30 lipca 2022 r.³² wyznaczono strefę dla osadzonego, oznaczoną żółto-czarną linią, zlokalizowaną na podłodze tuż przy wejściu; ze strefy tej usunięto wszystkie sprzęty kwaterunkowe umożliwiające zabarykadowanie wejścia do pomieszczenia oraz wyposażenie ruchome (np. wieszaki na ubrania, półki, drukarki itp.); w strefie funkcjonariusza ustawiono meble biurowe w sposób umożliwiający pracę w pozycji zwróconej twarzą w kierunku drzwi wejściowych przy zachowaniu ergonomii stanowiska; drzwi wejściowe do pomieszczenia wyposażono w zamek z możliwością zamykania jedynie od zewnątrz oraz w przeszklenie z szybą bezpieczną, nieznieszczałą widoku, umożliwiające wgląd do pomieszczenia bez otwierania drzwi – z wyjątkiem pokoju wychowawcy na oddziale tzw. „N”, którego drzwi były bez przeszklenia. Jak wyjaśnił Kierownik Działu Ochrony, do pokoju wychowawcy osadzony „N”, zgodnie z procedurami bezpieczeństwa, doprowadzany jest w asyście funkcjonariuszy i przebywa w pokoju z tą asystą. W pomieszczeniach do prowadzenia rozmów z osadzonymi, u których rozpoznano zwiększone ryzyko zachowań agresywnych, wyznaczono strefę osadzonego za pomocą zabezpieczenia techniczno-ochronnego (krata), które uniemożliwiało bezpośredni kontakt z osobą prowadzącą rozmowę; strefę osadzonego wyposażono w taboret z biurkiem (lub tylko taboret) trwale przytwierdzone do podłogi; drzwi wejściowe do pomieszczenia wyposażono w zamek z możliwością zamykania jedynie od zewnątrz oraz w przeszklenie z szybą bezpieczną, nieznieszczałą widoku, umożliwiające wgląd do pomieszczenia bez otwierania drzwi. W pomieszczeniach brak było telefonu, który posiada funkcję szybkiego wybierania połączeń alarmowych³³. Jak wyjaśnił Instruktor Działu Informatyki, Techniki i Łączności, funkcjonalność taka nie została wdrożona do użytkowania przez Centralny Zarząd Służby Więziennej, przez co nie została włączona przez operatora telekomunikacyjnego.

(akta kontroli: tom I, str. 354-383, 387; tom II, str. 652-664)

1.5. W latach 2021-2024 zatrudnienie w Zakładzie (pracownicy cywilni i funkcjonariusze) wg stanu na 31 grudnia (w 2024 r. na 30 czerwca) wynosiło ogółem:

- w 2021 r. – 343 pracowników, tj. 343,23 etaty (w tym 313 etatów funkcjonariuszy),
- w 2022 r. – 347 pracowników, tj. 340,94 etatów (w tym 312 etatów funkcjonariuszy),

³⁰ Stan na 31 grudnia 2021 r.

³¹ Termin wyznaczony w poleceniu Zastępcy Dyrektora Generalnego SW z 27 kwietnia 2022 r. upływał 30 października 2022 r.

³² Na podstawie pisma Dyrektora z dnia 2 sierpnia 2022 r. (znak: D/O.070.8.2022.AW) do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w sprawie realizacji poleceń z dnia 27 kwietnia 2022 r.

³³ Automatyczne zestawienie połączeń ze stanowiskiem służby dyżurnej Zakładu po siedmiu sekundach od podniesienia słuchawki (lub jej zrzucenia) i nie wybrania numeru docelowego.

- w 2023 r. – 349 pracowników, tj. 342,95 etatów (w tym 312 etatów funkcjonariuszy),
 - w 2024 r. – 346 pracowników, tj. 338,96 etatów (w tym 310 etatów funkcjonariuszy).
- Liczba wolnych wakatów funkcjonariuszy z podziałem na miejsce pełnienia służby wynosiła:

- w 2021 r. – osiem, w tym: cztery – strażnik w Dziale Ochrony, pielęgniarka w Ambulatorium z Izłą Chorych, młodszy psycholog, młodszy wychowawca oraz zastępca Kierownika Działu Penitencjarnego;
- w 2022 r. – cztery – strażnik w Dziale Ochrony;
- w 2023 r. – jeden – pielęgniarka w Ambulatorium z Izłą Chorych.

W I połowie 2024 r. nie było wakatów.

Kierownik Działu Organizacyjno-Prawnego i Kadrowego ZK w Wołowie³⁴ wyjaśnił, iż w celu zatrudnienia funkcjonariuszy prowadzono postępowania kwalifikacyjne, a informacje o ich rozpoczęciu były umieszczane na stronie internetowej jednostki oraz w lokalnej prasie.

Liczba nadgodzin wypracowanych przez funkcjonariuszy w poszczególnych latach okresu objętego kontrolą³⁵ wynosiła:

- w 2021 r. – 21 380 godzin, koszty wypłaty wynagrodzeń – 640,3 tys. zł, w tym Dział Ochrony – 20 175 godzin, koszty wypłaty wynagrodzeń – 604,7 tys. zł;
- w 2022 r. – 27 453 godzin, koszty wypłaty wynagrodzeń – 915,8 tys. zł, w tym Dział Ochrony – 25 522 godzin, koszty wypłaty wynagrodzeń – 851,1 tys. zł;
- w 2023 r. – 40 475 godzin, koszty wypłaty wynagrodzeń – 1 498,8 tys. zł, w tym Dział Ochrony – 38 523 godzin, koszty wypłaty wynagrodzeń – 1 425,6 tys. zł;
- w 2024 r. (I półrocze) – 18 116 godzin, koszty wypłaty wynagrodzeń – 769,1 tys. zł, w tym Dział Ochrony – 17 440 godzin, koszty wypłaty wynagrodzeń – 744,5 tys. zł.

Kierownik Działu Ochrony wyjaśnił, iż w:

- latach 2019-2020 nie zwracano się o zwiększenie liczby etatów, ponieważ w tym okresie jednostka borykała się z brakiem osób chętnych do wstąpienia w szeregi Służby Więziennej,
- w 2021 r. nie zwracano się o zwiększenie etatów, ponieważ do ZK w Wołowie zostali skierowani funkcjonariusze z innych jednostek okręgu wrocławskiego,
- w 2022 r. do I połowy 2024 r. nie zwracano się o etaty z powodu braku chętnych do wstąpienia w szeregi Służby Więziennej.

Z analizy notatek służbowych Kierownika Działu Ochrony zatwierdzanych przez Dyrektora lub Zastępcę Dyrektora ZK w Wołowie wynikało, iż podejmowano działania mające na celu redukcję nadgodzin m.in. przez: zawieszanie stanowisk oddziałowych dziennych, łączenie służb oddziałowych w porze nocnej oraz oddelegowywanie funkcjonariuszy z administracji (w I połowie 2021 r.). Jednocześnie jako przyczynę nadgodzin wskazywano konieczność oddelegowywania funkcjonariuszy do innych zakładów karnych.

Staż pracy funkcjonariuszy w ZK w Wołowie przedstawiał się następująco:

- do 2 lat (służba przygotowawcza): w 2021 r. – 13,1%, w tym w Dziale Ochrony – 14,6%, w 2022 r. – 12,7%, w tym w Dziale Ochrony – 13,7%, w 2023 r. – 13,2%, w tym w Dziale Ochrony – 18,4%, w 2024 r. – 14,5 %, w tym w Dziale Ochrony – 21,0%;
- od 2 do 5 lat: w 2021 r. – 8,9%, w tym Dziale Ochrony – 12,1%, w 2022 r. – 7,8%, w tym w Dziale Ochrony – 10,2%, w 2023 r. – 13,8%, w tym w Dziale Ochrony – 15,9%, w 2024 r. – 15,5%, w tym w Dziale Ochrony – 15,5%;

³⁴ Dalej: Kierownik Działu Organizacyjnego.

³⁵ Stan godzin nadliczbowych na koniec roku w przypadku lat 2021, 2022 i 2023.

- powyżej 5 lat: w 2021 r. – 78,0%, w tym w Dziale Ochrony – 73,4%, w 2022 r. – 79,6%, w tym w Dziale Ochrony – 76,1%, w 2023 r. – 73,0%, w tym w Dziale Ochrony – 65,7%, w 2024 r. – 70,0%, w tym w Dziale Ochrony – 63,5%.

W 2024 r. (I półrocze), w porównaniu do 2021 r., odnotowano spadek o 8% liczby zatrudnionych funkcjonariuszy ze stażem pracy powyżej pięciu lat, w tym funkcjonariuszy w Dziale Ochrony o 9,9%, przy jednoczesnym wzroście procentowego udziału funkcjonariuszy ze stażem pracy do pięciu lat, co wskazuje na tendencję do odchodzenia ze służby doświadczonych funkcjonariuszy.

Stosownie do § 9 ust. 2 pkt 2 zarządzenia nr 23/18 Dyrektora Generalnego SW z dnia 18 kwietnia 2018 r. w sprawie tworzenia i organizacji oddziałów penitencjarnych w Zakładach Karnych i Aresztach Śledczych³⁶, stanowiska oddziałowych pełniących służbę w systemie jednozmianowym tworzy się zgodnie z zasadą, iż w jednostce typu zamkniętego – jeden funkcjonariusz przypada na nie więcej niż 150 osadzonych.

W ZK w Wołowie na koniec 2021 r., 2022 r. i 30 czerwca 2024 r., na jednego funkcjonariusza na stanowisku oddziałowego pełniącego służbę w systemie jednozmianowym (S-15 i S-35) przypadało więcej niż 150 osadzonych, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Ponadto organizacja pracy oddziałów penitencjarnych, ze szczególnym uwzględnieniem Działu Ochrony (w tym podział na funkcjonariuszy), nie odpowiadała uregulowaniom wewnętrznym w Zakładzie, tj. w rozkładzie służb nie obsadzano stanowiska S-48W, pomimo jego zaplanowania w instrukcjach ochronnych, zaplanowano także stanowisko S-28, jednakże w instrukcji ochronnej nie wskazano o jakiej porze ma być pełniona służba (dzienna/nocna), ani kto pełni służbę na oddziale mieszkalnym usytuowanym w obrębie trzeciej kondygnacji obiektu nr 1 B, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom I, str. 17- 67, 286-290, 672; tom II, str. 603, 646; tom III, str. 1-11, 213-303; tom IV, str. 93-150)

1.6. Dyrektor występował do Centralnego Zarządu Służby Więziennej za pośrednictwem Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej o środki finansowe na realizację inwestycji oraz zakupów służących m.in. zapewnieniu bezpieczeństwa funkcjonariuszom podczas służby. I tak wnioskowano o:

- w 2021 r.:
 - 2 500,0 tys. zł (kwota wnioskowana na 2021 r.) na przebudowę muru ochronnego w Zakładzie – nie przyznano środków;
 - 1 950,0 tys. zł (kwota wnioskowana na 2022 r.) na przebudowę pola spacerowego w Zakładzie – nie przyznano środków;
 - 4 000,0 tys. zł (kwota wnioskowana na 2022 r. i lata następne) na przebudowę muru ochronnego w Zakładzie – nie przyznano środków;
 - 140,0 tys. zł na zakup systemu szafek depozytowych – otrzymano wnioskowaną kwotę; zadanie zrealizowano w 2021 r.;
 - 20,0 tys. zł na zakup bramowego wykrywacza metalu – otrzymano wnioskowaną kwotę; zadanie zrealizowano w 2021 r.;
- w 2022 r.:
 - 3 600,0 tys. zł (kwota wnioskowana na 2023 r.) na budowę placu spacerowego w Zakładzie – nie przyznano środków;
 - 6 800,0 tys. zł (kwota wnioskowana na 2023 r. i lata następne) na przebudowę muru zewnętrznego w Zakładzie – nie przyznano środków;

³⁶ Dalej: zarządzenie nr 23/18 Dyrektora Generalnego SW w sprawie tworzenia i organizacji oddziałów penitencjarnych.

- 125,0 tys. zł na wykonanie i montaż siatek okiennych w oknach cel mieszkalnych na jednej stronie elewacji skrzydła A pawilonu penitencjarnego – otrzymano 60,0 tys. zł, tj. 48,0% wnioskowanej kwoty;
- w 2023 r.:
 - 32,0 tys. zł na zakup kamery obrotowej obejmującej monitoringiem pole spacerowe – nie przyznano środków;
 - 130,0 tys. zł na zakup systemu monitoringu CCTV – otrzymano wnioskowaną kwotę; zadanie zrealizowano w 2023 r.;
 - 129,0 tys. zł na wykonanie i montaż siatek okiennych w oknach cel mieszkalnych na jednej stronie elewacji skrzydła A pawilonu penitencjarnego od strony północnej – otrzymano 86,0 tys. zł, tj. 66,7% wnioskowanej kwoty;
- w 2024 r.:
 - 4 500,0 tys. zł (kwota wnioskowana na 2024 r. i lata następne) na budowę placu spacerowego w Zakładzie – nie przyznano środków;
 - 6 800,0 tys. zł (kwota wnioskowana na 2024 r. i lata następne) na przebudowę muru zewnętrznego w Zakładzie – nie przyznano środków;
 - 32,0 tys. zł na zakup kamery obrotowej obejmującej monitoringiem pole spacerowe – nie przyznano środków;
 - 13,2 tys. zł na zakup dwóch urządzeń do wykrywania telefonów komórkowych – otrzymano 6,6 tys. zł, tj. 50,0% wnioskowanej kwoty;
 - 135,0 tys. zł na wykonanie i montaż siatek okiennych w oknach cel mieszkalnych na jednej stronie elewacji skrzydła B pawilonu penitencjarnego – otrzymano 80,0 tys. zł, tj. 59,3% wnioskowanej kwoty.

Dyrektor jako najpilniejsze zadania inwestycyjne dotyczące zwiększenia bezpieczeństwa funkcjonariuszy, wskazał konieczność przebudowy muru zewnętrznego oraz budowy placu spacerowego.

Ponadto w 2022 r. potrzeby ZK w Wołowie w zakresie wykonania w pełnym zakresie poleceń Dyrektora Generalnego SW (pismo z 26 kwietnia 2022 r.) oraz Zastępcy Dyrektora Generalnego SW (pismo z 27 kwietnia 2022 r.), mających na celu poprawę bezpieczeństwa funkcjonariuszy i pracowników Zakładu, zostały określone na kwotę w wysokości 1 711,0 tys. zł, z czego:

- 1 501,0 tys. zł dotyczyło w szczególności reorganizacji oddziałów w celu lokalizacji pomieszczeń wychowawców i psychologów obok siebie oraz w sąsiedztwie dyżurki oddziałowego, wyposażenie oddziałów mieszkalnych w system domofonowo-interkomowy, wyposażenie pomieszczeń wychowawców, terapeutów, psychologów w system sygnalizacji napadu oraz odpowiednie urządzenie i zagospodarowanie tych pomieszczeń;
- 51,0 tys. zł dotyczyło reorganizacji oddziałów w celu lokalizacji czterech oddzielnych pomieszczeń socjalnych dla funkcjonariuszy i pracowników cywilnych (oddziały IIA, IIIB, IIIC i IIID);
- 159,0 tys. zł dotyczyło utworzenia trzech pomieszczeń (oddziały IVA, IB i IIC) oraz wyremontowania i wyposażenia jednego pomieszczenia (oddział II i III D, tzw. „N”) do prowadzenia rozmów z osobami, u których rozpoznano zwiększone ryzyko zachowań agresywnych.

Kwota przyznana w planie wydatków budżetowych na 2022 r. dla ZK w Wołowie na powyższe cele wyniosła 420,0 tys. zł, tj. zostało zabezpieczonych 24,5% zidentyfikowanych potrzeb finansowych. W ramach przyznanych środków finansowych:

- w 60 pomieszczeniach zainstalowano system sygnalizacji napadu, składający się z 80 przewodowych przycisków alarmowych i pięciu pilotów alarmowych bezprzewodowych – poniesiono wydatki w wysokości 154,0 tys. zł; zmodernizowano

instalację przyzywowo-radiowęzłową na domofonowo-interkomową w oddziałach II i III D, tzw. „N” oraz IVC – poniesiono wydatki w wysokości 140,0 tys. zł; wykonano prace budowlane i wykończeniowe w nowym pomieszczeniu psychologa oraz odpowiednio urządzono pozostałe pomieszczenia wychowawców, terapeutów, psychologów – poniesiono wydatki w wysokości 32,0 tys. zł;

- cztery pomieszczenia socjalne dla funkcjonariuszy i pracowników cywilnych wyremontowano i wyposażono w nowe meble i urządzenia – poniesiono wydatki w wysokości 48,3 tys. zł;
- wyremontowano i wyposażono w sprzęt i zabezpieczenia techniczno-ochronne cztery pomieszczenia do prowadzenia rozmów z osobami, u których rozpoznano zwiększone ryzyko zachowań agresywnych – poniesiono wydatki w wysokości 45,7 tys. zł.

(akta kontroli: tom I, str. 292-389)

1.7. a) W okresie objętym kontrolą zarejestrowano 68 zdarzeń nadzwyczajnych³⁷, w tym siedem w postaci napaści na funkcjonariusza w trakcie wykonywania czynności służbowych, do których doszło w dniach 9 czerwca 2021 r., 23 czerwca 2021 r., 28 lipca 2021 r., 14 marca 2022 r., 28 października 2022 r., 17 listopada 2022 r. oraz 12 grudnia 2022 r. Każdorazowo Dyrektor zarządził przeprowadzenie czynności wyjaśniających okoliczności powstania i przebiegu zdarzenia nadzwyczajnego. Dodatkowo w przypadku stwierdzenia, że miała miejsce napast fizyczna na funkcjonariusza, uruchomiano procedurę zakwalifikowania sprawcy napaści, do kategorii osadzonych określonych w art. 88 § 3 pkt 4 k.k.w., jako stwarzającego poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego. Jak wyjaśnił specjalista Działu Ochrony Zakładu, wskazane zdarzenia w postaci napaści na funkcjonariusza miały charakter dynamiczny i trudny do przewidzenia i wynikały z warunków i właściwości osobistych osadzonych, a także stwierdzonych u nich deficytów, zaburzeń lub też chorób psychicznych.

(akta kontroli: tom I, str. 394-592)

b) Podczas cyklicznych³⁸ odpraw penitencjarno-ochronnych z udziałem Dyrektora lub/i jego Zastępcy, funkcjonariuszy Działu Penitencjarnego i Działu Ochrony oraz przedstawicieli pozostałych działów i pracowników, omawiano aktualną sytuację w Zakładzie, przedstawiano informacje dotyczące atmosfery i nastrojów panujących w poszczególnych oddziałach penitencjarnych, analizowano zjawisko podkultury przestępczej, poruszano kwestie bezpieczeństwa i symptomy zagrożeń generowanych przez osadzonych, omawiano sprawozdania z czynności wyjaśniających okoliczności, przyczyny powstawania oraz przebieg zdarzeń, w szczególności wszystkich zdarzeń w postaci napaści na funkcjonariusza w trakcie wykonywania czynności służbowych, jak również przedstawiano istotne informacje pozyskane w toku prowadzonych czynności profilaktycznych, które dotyczyły możliwych negatywnych zachowań osadzonych.

(akta kontroli: tom I, str. 593-629)

c) W okresie objętym kontrolą w ZK w Wołowie sporządzono 2 228 wniosków o wymierzenie kary dyscyplinarnej wobec 1 516 osadzonych (w 2021 r. – 672 wnioski względem 428 osadzonych, w 2022 r. – 708 wniosków względem 471 osadzonych, w 2023 r. – 586 wniosków względem 403 osadzonych oraz w I półroczu 2024 r. – 262 wnioski względem 214 osadzonych).

W sytuacji, gdy osadzony popełnił wykroczenie naruszające w poważnym stopniu obowiązującą w Zakładzie dyscyplinę i porządek wymierzano mu karę dyscyplinarną w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej. W 2021 r. wymierzono 35 takich kar

³⁷ O których mowa w § 2 zarządzenia nr 1/2018 Dyrektora Generalnego SW z dnia 3 stycznia 2018 r. i następnie zarządzenia nr 100/22 Dyrektora Generalnego SW z dnia 29 grudnia 2022 r..

³⁸ W 2021 r. odbyły się cztery odprawy penitencjarno-ochronne, w 2022 r. – siedem, w 2023 r. – 12 oraz w I półroczu 2024 r. – sześć odpraw.

dyscyplinarnych, w 2022 r. – 33, w 2023 r. – 24 oraz w I półroczu 2024 r. – 4 kary; odpowiednio w 11 przypadkach w 2021 r., ośmiu przypadkach w 2022 r. i trzech przypadkach w 2023 r., kary te były związane z agresją wobec funkcjonariuszy³⁹.

(akta kontroli: tom I, str. 679-680)

d) Dyrektor określił⁴⁰ zasady i sposób gromadzenia, przetwarzania i przekazywania informacji pozyskanych w wyniku czynności profilaktycznych zmierzających do rozpoznania środowiska osadzonych oraz godzących w bezpieczeństwo funkcjonariuszy. Czynności profilaktyczne polegały m.in. na ocenianiu zachowań i relacji w środowisku osadzonych, rozpoznawaniu struktur podkultury przestępczej, rozpoznawaniu zachowań osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne lub dla bezpieczeństwa zakładu karnego, rozpoznawaniu atmosfery i nastrojów wśród osadzonych oraz ich zamiarów godzących w bezpieczeństwo zakładu karnego, rozpoznawaniu relacji między funkcjonariuszami i pracownikami a osadzonymi. Określono, że czynności profilaktyczne w Zakładzie wykonywane są przez wszystkich funkcjonariuszy i pracowników realizujących zadania w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi, a wyznaczonym funkcjonariuszem odpowiedzialnym za organizowanie i koordynowanie systemu przekazywania, gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych w wyniku realizacji czynności profilaktycznych jest Kierownik Działu Ochrony.

(akta kontroli: tom I, str. 634-642; tom II, str. 143-147, 178-182)

e) Według danych na koniec poszczególnych lat objętych kontrolą, w ZK w Wołowie przebywało: w 2021 r. – 971 osadzonych, w 2022 r. – 964 osadzonych, w 2023 r. – 969 osadzonych oraz na koniec I półrocza 2024 r. – 963 osadzonych. Działania profilaktyczne zmierzające do zapewnienia bezpieczeństwa w Zakładzie były prowadzone w stosunku do 81 osadzonych w 2021 r., 93 osadzonych w 2022 r., 65 osadzonych w 2023 r. oraz 44 osadzonych w I połowie 2024 r.⁴¹ W celu efektywnego gromadzenia oraz przetwarzania informacji zebranych w wyniku realizacji czynności profilaktycznych prowadzono teczki kontrolno-obsługowe wraz z ich rejestrem oraz skorowidzem osób objętych czynnościami profilaktycznymi, przechowywane w formie dokumentacji papierowej oraz w formie elektronicznej. Jak wyjaśnił specjalista Działu Ochrony Zakładu, w celu skutecznego prowadzenia czynności profilaktycznych, dla oddziałowych i funkcjonariuszy wykonujących kontrolę paczek i widzeń, sporządzane są informacyjnie raz w miesiącu listy skazanych, którzy w przeszłości poddani byli badaniom na obecność w organizmie substancji psychoaktywnych zakończonych wynikiem pozytywnym oraz osadzonych, którzy w przeszłości na terenie jednostek penitencjarnych mieli ujawnione przedmioty niedozwolone, byli karani za udział w zorganizowanej grupie/związku przestępczym lub byli objęci czynnościami profilaktyczno-ochronnymi.

(akta kontroli: tom I, str. 672-678)

W ramach działań profilaktycznych w Zakładzie prowadzono czynności w zakresie analizy poszczególnych osadzonych pod względem ich problemów osobowościowych. Wobec osób pozbawionych wolności, przebywających w Zakładzie wykonywano badania osobopoznawcze (udokumentowane notatkami w Centralnej Bazie Danych Osób Pozbawionych Wolności), tj. odpowiednio w: 2021 r. wykonano 10 054 takie badania, w 2022 r. – 10 866, w 2023 r. – 10 300 oraz w I połowie 2024 r. – 5 238 badań. Przeprowadzano także konsultacje psychologiczne osób pozbawionych wolności:

³⁹ W I półroczu 2024 r. nie wystąpiły przypadki agresji wobec funkcjonariuszy.

⁴⁰ Zarządzenia wewnętrzne nr 30/2023 i nr 4/2024 z odpowiednio dnia 30 września 2023 r. i 20 lutego 2024 r., które zastąpiły zarządzenia wewnętrzne nr 26/2017 i nr 63/2020 z odpowiednio dnia 31 marca 2017 r. i 20 listopada 2020 r. w sprawie organizacji czynności profilaktycznych, wyznaczania funkcjonariusza odpowiedzialnego za ich gromadzenie i przetwarzanie oraz zasad i sposobów gromadzenia, przetwarzania i przekazywania informacji pozyskanych w wyniku czynności profilaktycznych w Zakładzie.

⁴¹ Na podstawie informacji zawartych w Centralnej Bazie Danych Osób Pozbawionych Wolności w zakładce „Rejestr czynności profilaktycznych”.

w 2021 r. – 1 004, w 2022 r. – 895, w 2023 r. – 910 oraz w I połowie 2024 r. – 603 takie konsultacje. Ponadto w Zakładzie wykonywano badania psychologiczne osadzonych zakończone wydaniem opinii psychologicznej. W 2021 r. wykonano 229 takich badań, i odpowiednio: w 2022 r. – 191, 2023 r. – 201 oraz w I połowie 2024 r. – 107. Psycholodzy Działu Penitencjarnego występowali z wnioskami o przesłanie specjalistycznych opinii (np. sądowo-psychiatrycznej, sądowo-psychologicznej, sądowo-seksuologicznej) wobec osób pozbawionych wolności przebywających w Zakładzie. W 2021 r. wysłano siedem takich wniosków, i odpowiednio: w 2022 r. – sześć, 2023 r. – 10 oraz w I połowie 2024 r. – jeden wniosek. Na terenie Zakładu przeprowadzono konsultacje psychiatryczne osadzonych, których w 2021 r. było 403, i odpowiednio: w 2022 r. – 383, 2023 r. – 393 oraz w I połowie 2024 r. – 244. Występowano także z wnioskami o sporządzenie wywiadu środowiskowego wobec osób pozbawionych wolności, przebywających w Zakładzie. W 2021 r. były to 143 wnioski, w 2022 r. – 189 wniosków, w 2023 r. – 181 wniosków oraz w I połowie 2024 r. – 72 wnioski.

(akta kontroli: tom I, str. 679)

f) W okresie objętym kontrolą oddziaływaniami z zakresu przeciwdziałania agresji i przemocy objęto 930 osadzonych, w tym w 2021 r. było to 199 osadzonych, w 2022 r. – 336, w 2023 r. – 265 oraz w I połowie 2024 r. – 130 osadzonych.

(akta kontroli: tom I, str. 681)

1.8. W okresie objętym kontrolą do Dyrektora nie wpływały postulaty funkcjonariuszy czy też organizacji związkowych, dotyczące potrzeb zmian organizacyjno-prawnych na terenie ZK w Wołowie lub w Służbie Więziennej, mające na celu podniesienie standardów bezpieczeństwa funkcjonariuszy w służbie.

Z informacji udzielonej przez Przewodniczącego Zarządu Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Funkcjonariuszy i Pracowników Więziennictwa Zakładu Karnego w Wołowie wynikało, iż w okresie kontrolnym nie wpływały od funkcjonariuszy postulaty dotyczące poprawy bezpieczeństwa.

(akta kontroli: tom I, str. 682, 711-712)

1.9. Dyrektor dla zatrudnionych funkcjonariuszy zorganizował szkolenia z:

- 1) samoobrony: w 2021 r. – nie przeprowadzono z powodu pandemii, w 2022 r. – przeprowadzono jedno, w 2023 r. – jedno, w 2024 r. – jedno zaplanowano w IV kwartale;
- 2) udzielania pierwszej pomocy: w 2021 r. – nie przeprowadzono z powodu pandemii, w 2022 r. – przeprowadzono jedno, 2023 r. – jedno, w 2024 r. – zaplanowano jedno w IV kwartale;
- 3) używania i wykorzystania środków przymusu bezpośredniego: w 2021 r. – sześć, w 2022 r. – trzy, w 2023 r. – dwa, w 2024 r. – dwa;
- 4) ochrony przeciwpożarowej: w 2021 r. – trzy, w 2022 r. – pięć, w 2023 r. – sześć, w I połowie 2024 r. – cztery;
- 5) strzeleckie: w 2021 r. – trzy, w 2022 r. – siedem, w 2023 r. – siedem, w I połowie 2024 r. – dwa;
- 6) profilaktyki zapobiegania przenikania i obrotu substancjami odurzającymi na terenie ZK w Wołowie oraz realizacji czynności profilaktycznych poprzez pozyskiwanie, gromadzenie, przetwarzanie oraz przekazywanie informacji mających wpływ na bezpieczeństwo jednostki oraz rozpoznawanie nastrojów wśród osadzonych: w 2021 r. – jedno, w 2022 r. – dwa, w 2023 r. – jedno, w I połowie 2024 r. – jedno.

Zgodnie z poleceniem Dyrektora Generalnego SW z dnia 26 kwietnia 2022 r. w terminie do 30 września 2022 r., a w następnych latach przynajmniej raz w roku, należało przeprowadzić wewnątrzzakładowe szkolenia doskonalące z zakresu zagadnień bezpieczeństwa i samoobrony dla wszystkich pracowników i funkcjonariuszy zatrudnionych w jednostce. Szkolenie powinno mieć charakter praktyczny i stanowić

istotny element w bezpieczeństwie funkcjonariuszy i pracowników więziennictwa. W ZK w Wołowie nie przeprowadzono szkolenia wszystkich funkcjonariuszy i pracowników zgodnie z ww. poleceniem, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W związku z pandemią COVID-19 szkolenia, które odbyły się w latach 2021-2022 w ZK w Wołowie, przeprowadzono bez udziału służb, co było niezgodne z § 38 rozporządzenia w sprawie ochrony⁴², który przewidywał, że sprawność funkcjonariuszy i pracowników zakładu karnego w działaniach ochronnych doskonalili się co najmniej raz w roku, w trakcie ćwiczeń przy udziale Straży Pożarnej i Policji. Stan ten wynikał z odmów udziału służb w szkoleniach m.in. z powodu absencji chorobowych, co udokumentowano w notatkach służbowych. Po wygaśnięciu pandemii COVID-19, w latach 2023-2024, ćwiczenia odbyły się z udziałem Straży Pożarnej i Policji.

(akta kontroli: tom IV, str. 331, 336; tom V, str. 1-466)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W przepisach wewnętrznych ZK w Wołowie, w szczególności w zarządzeniach Dyrektora ZK w Wołowie *w sprawie porządku wewnętrznego w Zakładzie*, nie uwzględniono obowiązków osadzonych dotyczących sposobu postępowania i zachowania się w pomieszczeniach wychowawców, psychologów i terapeutów. Obowiązki osadzonych w tym zakresie wynikały z poleceń Dyrektora Generalnego SW (pismo z dnia 26 kwietnia 2022 r.) oraz Zastępcy Dyrektora Generalnego SW (pismo z dnia 27 kwietnia 2022 r.) i dotyczyły przebywania wyłącznie w oznaczonej graficznie lub fizycznie strefie dla osadzonego oraz konsekwencji faktycznych i prawnych lub dyscyplinarnych naruszenia granicy tej strefy.

Jak wyjaśnił Dyrektor, obszary podlegające uregulowaniu w porządku wewnętrznym, stanowią katalog *numerus clausus*, stąd też niedopuszczalnym jest wprowadzanie unormowań wykraczających poza tę problematykę (w tym również dotyczących obowiązków osób pozbawionych wolności – z wyjątkiem obowiązków osób funkcyjnych); obowiązki osadzonych, dotyczące zasad przebywania i zachowania się w wyznaczonych graficznie strefach w pomieszczeniach psychologów, wychowawców czy terapeutów, wynikają wprost z przepisów prawnych *vide* obowiązek poprawnego zachowania się (art. 116 § 1 pkt 1 k.k.w.) oraz obowiązek wykonywania poleceń przełożonych (art. 116 § 1 k.k.w.) – osadzony otrzymuje od przełożonego polecenie przebywania we wskazanym miejscu nie tylko w gabinetach funkcjonariuszy i pracowników, ale również podczas zbiórek przed wyjściem czy po powrocie do oddziału mieszkalnego i ewentualne samowolne naruszenie bądź opuszczenie wskazanego miejsca w gabinecie byłoby równoznaczne z niewykonaniem polecenia przełożonego, co skutkowałoby odpowiedzialnością dyscyplinarną osoby dopuszczającej się takiego przekroczenia.

(akta kontroli: tom I, str. 354-360; tom II, 1-73)

NIK nie podziela argumentacji wynikającej z ww. wyjaśnień, gdyż za niewystarczające należy uznać rozwiązania, w których jedynie funkcjonariusz ustnie informuje poszczególnych osadzonych o takim zakazie lub też kwestia taka została ujęta w przepisach wewnętrznych jednostki, ale kierowanych do funkcjonariuszy lub pracowników (regulującym ich obowiązki i uprawnienia w stosunku do osadzonych), a które nie są adresowane do osadzonych, a nawet nie są/nie muszą im być znane. Ponadto zarządzenie Dyrektora ZK w Wołowie *w sprawie porządku wewnętrznego w Zakładzie* jest aktem normatywnym Zakładu dotyczącym i obowiązującym osadzonych

⁴² Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2016 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej (Dz. U. poz. 1804) zastąpione z dniem 9 stycznia 2023 r. przez zarządzenie nr 2/23 Dyrektora Generalnego SW z dnia 9 stycznia 2023 r. w sprawie sposobów ochrony i konwojowania skazanych oraz tymczasowo aresztowanych i zadań ochronnych funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej oraz pracowników przywieziennych zakładów pracy.

opracowanym na podstawie art. 73 § 2 k.k.w. Jest to akt prawny uzupełniający kwestie określone w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2022 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności⁴³. Wobec powyższego, za stan pożądany należy uznać sytuację, w której obowiązki osadzonego dotyczące przebywania wyłącznie w oznaczonej graficznie lub fizycznie strefie oraz konsekwencje faktyczne i prawne lub dyscyplinarne naruszenia granicy tej strefy zostały określone w przepisach wewnętrznych jednostki, obowiązujących osadzonych.

2. W 2023 r. Zastępca Dyrektora Generalnego SW zaakceptował zwiększenie planu wydatków Zakładu na ten rok w grupie „sprzęt informatyczny”. W związku z powyższym dokonano rozbudowy systemu monitoringu CCTV w oparciu o pracujący system – modernizacja polegała na zakupie (protokół dostawy z dnia 4 grudnia 2023 r. zgodnie z umową zawartą 17 listopada 2023 r.) nowego serwera wraz z niezbędnymi licencjami oraz osprzętem sieciowym, w tym cyfrowymi kamerami. Podczas tej modernizacji nie opracowano koncepcji i założeń do projektu modernizacji systemu, do czego zobowiązywał § 12 wytycznych nr 4/2022 Dyrektora Generalnego SW z dnia 30 grudnia 2022 r. w sprawie określenia standardów systemów zabezpieczeń elektronicznych w jednostkach organizacyjnych służby więziennej⁴⁴.

Jak wyjaśnił Kierownik Działu Informatyki, Techniki i Łączności, zakup serwera monitoringu wraz z elementami niezbędnymi do jego pracy był wymagany ze względu na kończący się zasób dostępnych licencji w pracujących serwerach; potrzeba instalacji nowych kamer w świetlicach oddziałowych, na korytarzach budynku zakwaterowania osadzonych oraz wymiana starych analogowych kamer wymagała rozszerzenia systemu CCTV o nowy serwer i kamery cyfrowe.

(akta kontroli: tom I, str. 344-353; tom II, str. 483-484)

NIK stwierdza, iż wytyczne nr 4/2022 nie przewidywały odstępstw od obowiązku opracowania koncepcji i założeń do projektu modernizacji systemu zabezpieczenia elektronicznego. Ponadto Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Opolu w piśmie⁴⁵ polecającym objęciem systemem monitoringu wizyjnego korytarzy oddziałów więziennych wskazał na obowiązek opracowania koncepcji i założeń do projektu modernizacji systemów zabezpieczeń elektronicznych.

3. Nie wyposażono wszystkich pracowników i funkcjonariuszy w ZK w Wołowie w indywidualne sygnalizatory antynapadowe/alarmowe, wbrew poleceniu z 27 kwietnia 2022 r. Zastępcy Dyrektora Generalnego SW, zgodnie z którym wszystkie osoby mające bezpośredni kontakt z osobami pozbawionymi wolności powinny zostać wyposażone w indywidualne sygnalizatory antynapadowe/alarmowe – w terminie do 30 czerwca 2022 r.

Kierownik Działu Ochrony wyjaśnił, iż w strefie A (budynki zakwaterowania osadzonych), o której mowa w § 6 ust. 7 wytycznych nr 4/2013, przy pełnej obsadzie stanowisk przebywa łącznie 102 funkcjonariuszy i pracowników. Funkcjonariusze Działu Ochrony wyposażeni byli w radiotelefony bezprzewodowe z funkcją alarmowania, która w przypadku użycia wyświetla się na stanowisku dyspozytorskim dowódcy zmiany oraz na pozostałych radiotelefonach wskazując kryptonim wzywający pomocy. W 2022 r. w ZK w Wołowie wyposażonych w radiotelefony było 56 funkcjonariuszy. Natomiast pozostałe osoby miały zamontowane przyciski przewodowe w pomieszczeniach, w których pracują oraz alarmy osobiste – akustyczne jako urządzenie wspomagające.

⁴³ Dz. U. poz. 2847.

⁴⁴ Dalej: wytyczne nr 4/2022.

⁴⁵ Pismo z dnia 3 stycznia 2024 r. (znak OI/O.530.1.2024.DR/PK).

NIK zauważyła, iż polecenie z 27 kwietnia 2022 r. nie definiowało zapisu bezpośredniego kontaktu z osadzonym, natomiast potencjalnie każdy funkcjonariusz i pracownik cywilny (również w administracji) może mieć kontakt z osobami pozbawionymi wolności.

4. Liczba osadzonych przypadających na jednego oddziałowego dziennego przekraczała liczbę 150, co było niezgodne z § 9 ust. 2 pkt 2 zarządzenia nr 23/18 Dyrektora Generalnego SW w sprawie tworzenia i organizacji oddziałów penitencjarnych. Stanowiska oddziałowych pełniących służbę w systemie jednozmianowym tworzy się zgodnie z zasadą, iż w jednostce typu zamkniętego – jeden funkcjonariusz przypada na nie więcej niż 150 osadzonych.

Tymczasem liczba osadzonych przypadających na jedno stanowisko oddziałowego dziennego była większa niż ww. wskaźnik i wynosiła:

a) na stanowisko S-15 jednego dziennego oddziałowego przypadało wg stanu na:

- 31 grudnia 2021 r. – 159 osadzonych;
- 31 grudnia 2022 r. – 165 osadzonych;
- 31 grudnia 2023 r. – 166 osadzonych;
- 30 czerwca 2024 r. – 167 osadzonych.

b) na stanowisko S-35 jednego dziennego oddziałowego przypadało wg stanu na:

- 31 grudnia 2021 r. – 169 osadzonych;
- 31 grudnia 2022 r. – 168 osadzonych;
- 31 grudnia 2023 r. – 162 osadzonych;
- 30 czerwca 2024 r. – 165 osadzonych.

Dyrektor wyjaśnił, iż aktualny stan zatrudnienia funkcjonariuszy w ZK w Wołowie pozwala na realizację zadań służbowych przy pełnej obsadzie etatowej, jedynie w przypadku absencji chorobowej. W przypadku polecenia delegowania funkcjonariusza do pełnienia służby w innych jednostkach penitencjarnych następuje znaczna redukcja normatywnego zabezpieczenia etatowego. Ponadto w ostatnich latach w ZK w Wołowie wystąpiła obiektywna konieczność redukcji relatywnie dużej liczby wypracowanych nadgodzin w Dziale Ochrony, spowodowanych brakiem funkcjonariuszy. Z tego powodu podejmowano, po gruntownej i wnikliwej analizie, decyzje o zawieszeniu niektórych stanowisk ochronnych (každorazowo na każdy dzień). Dodał także, że jego uprawnienia do modyfikowania instrukcji ochronnej wynikały bezpośrednio z § 42 ust. 2 rozporządzenia w sprawie ochrony.

(akta kontroli: tom III, str. 1-3, 213-247)

Jakkolwiek powyższe odstępstwa od wymaganych wskaźników obsady kadrowej w stosunku do liczby osadzonych wynikały wprawdzie z przyczyn niezależnych, takich jak nieprzewidziane absencje pracowników, to zadaniem Dyrektora jest zapewnienie takiej liczby oddziałowych dziennych aby spełnione były wymogi zarządzenia nr 23/18 Dyrektora Generalnego SW w sprawie tworzenia i organizacji oddziałów penitencjarnych.

5. W instrukcjach ochronnych wykazano stanowisko S-48 W – obserwator systemu telewizji dozorowanej (N), funkcjonariusz pełniący służbę w porze dziennej i nocnej. W rozkładach czasu służby za okres od 2021 r. do I połowy 2024 r. stanowisko to nie było obsadzone.

Kierownik Działu Ochrony wyjaśnił, iż stanowisko S-48 było wystawiane wyłącznie w czasie określonym przez kierownika jednostki w przypadku konieczności obserwacji wyznaczonego osadzonego.

(akta kontroli: tom II, str. 638; tom IV str. 37-48, 85-94)

6. W instrukcjach ochronnych w ZK w Wołowie stanowisko S-28 – oddziałowy dzienny drugiego oddziału penitencjarnego, pełniący służbę w oddziale mieszkalnym usytuowanym w obrębie trzeciej kondygnacji obiektu nr 1 B, nie zostało obsadzone ani w porze dziennej pomimo wskazania godzin służby od 6.30 do 18.30. Zgodnie

z zarządzeniem nr 23/18 Dyrektora Generalnego SW w sprawie tworzenia i organizacji oddziałów penitencjarnych, oddziałowy dzienny powinien pełnić służbę w porze dziennej. W uwagach wskazano, iż stanowisko jest czasowo niewymagane w związku z redukcją nadgodzin funkcjonariuszy Działu Ochrony, jednakże brak było informacji, który oddziałowy pełni służbę na tym oddziale mieszkalnym.

Kierownik Działu Ochrony wyjaśnił, iż zestawienie stanowisk w instrukcji ochronnej zostanie zaktualizowane.

(akta kontroli: tom II str. 638; tom IV, str. 37-48, 85-94)

7. Nie przeszkolono wszystkich funkcjonariuszy i pracowników ZK w Wołowie w zakresie zagadnień bezpieczeństwa i samoobrony w 2021 r., w 2022 r. oraz w 2023 r., co było niezgodne z poleceniami Dyrektora Generalnego SW z 26 kwietnia 2022 r. Zgodnie z poleceniem Dyrektora Generalnego SW w terminie do 30 września 2022 r., a w następnych latach przynajmniej raz w roku we wszystkich jednostkach penitencjarnych, należało przeprowadzić wewnątrzzakładowe szkolenia doskonalące z zakresu zagadnień bezpieczeństwa i samoobrony dla wszystkich pracowników i funkcjonariuszy zatrudnionych w jednostce. Szkolenie powinno mieć charakter praktyczny i stanowić istotny element w bezpieczeństwie funkcjonariuszy i pracowników więziennictwa. Szkolenie z bezpieczeństwa, samoobrony oraz udzielania pierwszej pomocy w 2021 r. nie odbyło się z powodu pandemii. Szkolenie z bezpieczeństwa, samoobrony w połączeniu z zasadami udzielania pierwszej pomocy zostało przeprowadzone od 23 do 29 września 2022 r. Zgodnie z listą obecności w szkoleniu tym powinno wziąć udział 301 funkcjonariuszy⁴⁶, natomiast wzięło udział 287.

Szkolenie z samoobrony zostało przeprowadzone od 9 do 12 października 2023 r. Zgodnie z listą obecności w szkoleniu udział wzięło 189 funkcjonariuszy⁴⁷, ośmiu nie wzięło udziału.

Kierownik Działu Ochrony wyjaśnił, iż brak wymaganych szkoleń funkcjonariuszy i pracowników wynikał z absencji chorobowych.

(akta kontroli: tom IV, str. 331; tom V, str. 266-277, 496-505)

OCENA CZĄSTKOWA

Opracowane w Zakładzie uregulowania organizacyjno-prawne oraz dotyczące systemów zabezpieczeń elektronicznych były aktualne i spójne oraz zakładały tworzenie realnych warunków do zminimalizowania zagrożeń, a także pozwalały na zapewnienie ochrony i bezpieczeństwa funkcjonariuszy podczas wykonywania obowiązków służbowych. Nie uwzględniono jednak w przepisach wewnętrznych obowiązków osadzonych dotyczących sposobu postępowania i zachowania się w pomieszczeniach wychowawców, psychologów i terapeutów.

Dyrektor prowadził właściwe działania w celu zabezpieczenia funkcjonariuszy i pracowników, mających bezpośredni kontakt z osobami pozbawionymi wolności, w środki przymusu bezpośredniego, natomiast nie wyposażono wszystkich pracowników i funkcjonariuszy ZK w Wołowie w indywidualne sygnalizatory napadowe. Pomieszczenia wychowawców, terapeutów i psychologów zostały wyposażone w sprzęt zabezpieczający w sposób przewidziany w poleceniach Zastępcy DG SW.

Stan kadrowy Zakładu nie odpowiadał w pełni wymogom i zidentyfikowanym potrzebom dla zapewnienia niezbędnych i skutecznych działań, związanych z bezpieczeństwem funkcjonariuszy. Dyrektor nie występował o dodatkowe etaty, pomimo ich zmniejszenia w 2024 r. o 4,27 etatu w porównaniu z 2021 r., co m.in. wpływało na niespełnienie wymogów dotyczących liczby funkcjonariuszy na stanowiskach pełniących funkcję oddziałowych w stosunku do liczby osadzonych oraz znacząco na narastającą liczbę nadgodzin. Na trudną sytuację dodatkowo wpływała tendencja do odchodzenia ze służby

⁴⁶ Stan zatrudnienia na koniec 2022 r. wynosił 308 osób.

⁴⁷ Stan zatrudnienia na koniec 2022 r. wynosił 308 osób, a w 2023 r. – 311 osób.

doświadczonych funkcjonariuszy oraz oddelegowywanie funkcjonariuszy z ZK w Wołowie do innych jednostek okręgu wrocławskiego.

Ponadto nie przeszkolono wszystkich funkcjonariuszy i pracowników w zakresie zagadnień dotyczących bezpieczeństwa i samoobrony.

Rzetelnie określano potrzeby w zakresie środków finansowych niezbędnych dla zapewnienia skutecznych działań związanych z bezpieczeństwem funkcjonariuszy. Dyrektor podejmował leżące w jego kompetencjach działania w celu ich zapewnienia lub stosownie do potrzeb występował w tej sprawie do jednostki nadrzędnej. Jednak pomimo zidentyfikowanych potrzeb inwestycyjnych służących m.in. zapewnieniu bezpieczeństwa funkcjonariuszom podczas służby, składane przez Dyrektora wnioski inwestycyjne, nie zostały zrealizowane ze względu na nieprzyznanie w kolejnych latach środków finansowych na ten cel.

Dyrektor posiadał wiedzę na temat zachowań ze strony osadzonych stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa funkcjonariuszy podczas wykonywania obowiązków służbowych.

OBSZAR

2. Realizacja przez Zakład zadań dotyczących zapewnienia funkcjonariuszom bezpieczeństwa podczas wykonywania obowiązków służbowych

Opis stanu
faktycznego

2.1. W ZK w Wołowie skierowano 45 funkcjonariuszy z administracji do zadań ochronnych w okresie od stycznia 2021 r. do czerwca 2021 r. 87 razy. W okresie lat 2019-2020 również miały miejsce przypadki doraźnego kierowania funkcjonariuszy z administracji do zadań ochronnych, tj. 35 funkcjonariuszy w 2019 r. oraz 37 w 2020 r. Kierownik Działu Ochrony wyjaśnił, iż nie posiada informacji za lata 2019-2020, w jakim wymiarze godzin czy też liczbie dni, funkcjonariusze działów administracji pełnili służbę w Dziale Ochrony.

Od lipca 2021 r. do czerwca 2024 r. nie występowały takie sytuacje.

Kierownik Działu Ochrony wyjaśnił, iż główną przyczyną kierowania funkcjonariuszy z administracji do zadań ochronnych była narastająca absencja funkcjonariuszy Działu Ochrony, spowodowana stanem pandemii COVID-19 na terenie całego kraju. Kierowani funkcjonariusze posiadali staż i doświadczenie w służbie, tj. pracowali w Dziale Ochrony albo przeszli szkolenie z ochrony podczas kursów przygotowawczych na początku służby. Przed podjęciem służby na rzecz działu ochrony zostali zapoznani z instrukcją stanowiskową przypisaną do danego stanowiska. Ponadto po 1 maja 2022 r. każdego funkcjonariusza, po ukończeniu kursu przygotowawczego, kierowano na okres sześciu miesięcy do odbycia praktyki zawodowej w Dziale Ochrony.

(akta kontroli: tom I, str. 290-291; tom IV, str. 53-150)

2.2. a) Dyrektor nie modyfikował przyjętego w Zakładzie sposobu ochrony, w szczególności nie wprowadzał zmian w obowiązujących, w okresie objętym kontrolą, instrukcjach ochronnych Zakładu.

(akta kontroli: tom I, str. 682)

b) Dyrektor realizował swoje zadania polegające m.in. na: zatwierdzaniu instrukcji stanowiskowych, zatwierdzaniu rozkładu służby Działu Ochrony, organizowaniu, poprzez cykliczne spotkania, rozpoznawania nastrojów i atmosfery wśród osadzonych oraz ich zamiarów godzących w porządek i bezpieczeństwo.

W badanym okresie Dyrektor określał sposoby zabezpieczenia zatrudnienia i informował o tym Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej.

W ZK w Wołowie system planowania i ewidencji czasu pracy opracowywano w formie elektronicznej jako rozkład czasu służby Działu Ochrony. Rozkład czasu służby określał liczbę funkcjonariuszy i stanowisk, na których oni pełnili służbę w danym dniu.

Stanowiska w rozkładzie czasu służby dzielą się na czterozmianowe, dwuzmianowe, jednozmianowe oraz takie, których w danym dniu się nie obsadza, jeżeli nie ma takiej potrzeby.

Liczba stanowisk została określona w zestawieniu stanowisk przewidzianym w instrukcji ochronnej⁴⁸.

Na podstawie analizy instrukcji ochronnych i rozkładów czasu służby Działu Ochrony⁴⁹ ustalono, iż liczba stanowisk funkcjonariuszy przewidzianych w instrukcji ochronnej jest inna, niż liczba funkcjonariuszy wynikająca z rozkładu czasu służby.

Na podstawie rozkładów czasu służb w latach 2021 – I połowa 2024 r. oraz notatek służbowych sporządzonych przez Kierownika Działu Ochrony, a zatwierdzonych przez Dyrektora, stwierdzono zmniejszoną obsadę kadrową poszczególnych stanowisk w porównaniu do instrukcji ochronnych. Należy jednakże zaznaczyć, że taka sytuacja była dopuszczalna pod względem prawnym, w świetle § 16 zarządzeń Dyrektora Generalnego SW nr 2/23 oraz nr 69/23 w sprawie sposobów ochrony, konwojowania oraz zadań ochronnych funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej, a wcześniej § 17 ust. 2 rozporządzenia w sprawie ochrony⁵⁰.

Zgodnie z instrukcjami ochronnymi na poszczególnych rodzajach stanowisk powinno pełnić służbę:

- 26 funkcjonariuszy na stanowiskach czterozmianowych;
- dziewięciu funkcjonariuszy dwuzmianowych;
- 27 funkcjonariuszy jednozmianowych.

Analizą objęto zmiany w Dziale Ochrony zgodnie z rozkładem czasu służby w okresach:

- od 24 czerwca 2021 r. do 30 czerwca 2021 r.:

- stanowiska czterozmianowe – służba dzienna: 24-25 czerwca 2021 r. pełniło służbę 25 funkcjonariuszy, 26-30 czerwca 2021 r. pełniło służbę 26 funkcjonariuszy;
- stanowiska czterozmianowe – służba nocna: 24, 26, 30 czerwca 2021 r. pełniło służbę 23 funkcjonariuszy, 25, 27, 28, 29 czerwca 2021 r. pełniło służbę 24 funkcjonariuszy;
- stanowiska jednozmianowe: 24, 25 czerwca 2021 r. pełniło służbę 13 funkcjonariuszy; 28, 30 czerwca 2021 r. pełniło służbę 15 funkcjonariuszy, 29 czerwca 2021 r. pełniło służbę 14 funkcjonariuszy;
- stanowiska dwuzmianowe: 24-25 czerwca 2021 r. pełniło służbę dziewięciu funkcjonariuszy, 28, 29, 30 czerwca 2021 r. pełniło służbę sześciu funkcjonariuszy.

Zgodnie z notatkami służbowymi Kierownika Działu Ochrony zatwierdzonymi przez Dyrektora, zawieszono w ww. okresie od siedmiu do ośmiu stanowisk oddziałowych dziennych, a w porze nocnej połączono stanowiska sześciu oddziałowych;

- od 24 czerwca 2022 r. do 30 czerwca 2022 r.:

- stanowiska czterozmianowe – służba dzienna: pełniło służbę 26 funkcjonariuszy oprócz 26 czerwca 2022 r. – pełniło służbę 25 funkcjonariuszy;
- stanowiska czterozmianowe – służba nocna, pełniło służbę 26 funkcjonariuszy;
- stanowiska jednozmianowe: 24 czerwca 2022 r. pełniło służbę 17 funkcjonariuszy, 25-26 czerwca 2022 r. – pełniło służbę 18 funkcjonariuszy, 27-30 czerwca 2022 r. – pełniło służbę 14 funkcjonariuszy;

⁴⁸ Zestawienie stanowisk z 19 czerwca 2019 r. oraz z 30 czerwca 2023 r.

⁴⁹ Badania rozkładów służby Działu Ochrony dokonano na losowo wybranej próbie obejmującej nie mniej niż jeden tydzień zmiany z każdego roku objętego kontrolą.

⁵⁰ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2016 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej (Dz. U. poz. 1804) zastąpione z dniem 9 stycznia 2023 r. przez zarządzenie nr 2/23 Dyrektora Generalnego SW z dnia 9 stycznia 2023 r. w sprawie sposobów ochrony i konwojowania skazanych oraz tymczasowo aresztowanych i zadań ochronnych funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej oraz pracowników przywieziennych zakładów pracy.

- stanowiska dwuzmianowe: 24-26 czerwca 2022 r. pełniło służbę dziewięciu funkcjonariuszy, 27 czerwca 2022 r. pełniło służbę sześciu funkcjonariuszy, 28-29 oraz 30 czerwca 2022 r. – pełniło służbę pięciu funkcjonariuszy.

Zgodnie z notatkami służbowymi Kierownika Działu Ochrony zatwierdzonymi przez Dyrektora, zawieszono w ww. okresie stanowiska sześciu oddziałowych dziennych;

- od 24 czerwca 2023 r. do 30 czerwca 2023 r.:

- stanowiska czterozmianowe – służba dzienna pełniło służbę 26 funkcjonariuszy;
- stanowiska czterozmianowe – służba nocna: pełniło służbę 26 funkcjonariuszy;
- stanowiska jednozmianowe w dni robocze – 24-25 czerwca oraz 29-30 czerwca 2023 r. – pełniło służbę 24 funkcjonariuszy, 26-27 czerwca 2023 r. – pełniło służbę 22 funkcjonariuszy, 28 czerwca 2023 r. – pełniło służbę 21 funkcjonariuszy;
- stanowiska dwuzmianowe w dni robocze – pełniło służbę sześciu funkcjonariuszy.

Zgodnie z notatkami służbowymi Kierownika Działu Ochrony zatwierdzonymi przez Dyrektora, zawieszono w ww. okresie stanowiska dwóch oddziałowych dziennych;

- od 24 czerwca 2024 r. do 30 czerwca 2024 r.:

- stanowiska czterozmianowe – służba dzienna: pełniło służbę 26 funkcjonariuszy;
- stanowiska czterozmianowe – służba nocna: pełniło służbę 26 funkcjonariuszy oraz 25 funkcjonariuszy w okresie od 24 czerwca do 30 czerwca 2024 r.;
- stanowiska jednozmianowe – dni robocze: 24, 27 i 28 czerwca 2024 r. – pełniło służbę 17 funkcjonariuszy, 25 czerwca 2024 r. – pełniło służbę 16 funkcjonariuszy i 26 czerwca 2024 r. – pełniło służbę 15 funkcjonariuszy, 29-30 czerwca 2024 r. – pełniło służbę 18 funkcjonariuszy;
- stanowiska dwuzmianowe – dni robocze: 24-28 czerwca 2024 r. – pełniło służbę pięciu funkcjonariuszy, 29-30 czerwca 2024 r. – pełniło służbę ośmiu funkcjonariuszy.

Zgodnie z notatkami służbowymi Kierownika Działu Ochrony zatwierdzonymi przez Dyrektora, zawieszono w ww. okresie m.in. stanowiska oddziałowych dziennych od czterech do pięciu, a w porze nocnej połączono stanowiska dwóch oddziałowych. Dyrektor wyjaśnił, iż z powodu konieczności redukcji liczby wypracowanych nadgodzin oraz innych powodów absencji w Dziale Ochrony podejmowano decyzje o zawieszeniu niektórych stanowisk ochronnych.

Pomimo znacznych braków kadrowych Dyrektor Okręgowy SW dodatkowo oddelegowywał funkcjonariuszy ZK w Wołowie do innych jednostek: w 2021 r. – wydano trzy rozkazy personalne, w 2022 r. wydano 12 rozkazów personalnych, w 2023 r. wydano 32 rozkazy personalne, w I połowie 2024 r. wydano siedem rozkazów personalnych. Rozkazy wydawano na okres od jednego do dwóch miesięcy .

Dyrektor ZK w Wołowie mógł doraźnie zmienić liczbę stanowisk przewidzianych w instrukcji ochronnej lub liczbę funkcjonariuszy na podstawie § 17 ust. 2 rozporządzenia w sprawie ochrony oraz przepisów wewnętrznych⁵¹.

NIK wskazuje na potrzebę dostosowania zatrudnienia w ZK w Wołowie do występujących potrzeb kadrowych. Oddelegowywanie funkcjonariuszy do innych jednostek przekładało się na narastającą liczbę nadgodzin oraz zawieszanie i łączenie stanowisk oddziałowych. Powodowało to zwiększenie liczby osadzonych przypadających na jednego funkcjonariusza, co mogło wpływać na obniżenie poziomu bezpieczeństwa.

(akta kontroli: tom II, str. 603; tom III, str. 1-44, 213-303; tom IV, str. 93-150)

Co miesiąc, na podstawie instrukcji Dyrektora ZK w Wołowie *w sprawie użytkowania w Zakładzie systemu sygnalizacji włamania i napadu oraz reagowania funkcjonariuszy*

⁵¹ Zgodnie z § 16 zarządzenia nr 2/23 oraz § 16 ust. 1 zarządzenia nr 69/23 Dyrektora Generalnego SW z dnia 31 października 2023 r. w sprawie sposobów ochrony, konwojowania oraz zadań ochronnych funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej.

i pracowników cywilnych w wypadku uruchomienia się alarmu, zespół wyznaczonych funkcjonariuszy przeprowadzał kontrolę realizacji procedur określonych w ww. instrukcji oraz sprawność funkcjonowania sygnalizacji alarmowej w Zakładzie. Po przeprowadzeniu kontroli Kierownik Działu Ochrony każdorazowo sporządzał meldunek, który przedkładał Dyrektorowi do zapoznania i zatwierdzenia.

(akta kontroli: tom II, str. 78-94)

Zgodnie z zarządzeniami wewnętrznymi Dyrektora *w sprawie zapewnienia ochrony, bezpieczeństwa i porządku*, upoważnieni funkcjonariusze przeprowadzali inspekcje stanu zabezpieczenia Zakładu na podstawie comiesięcznego planu czynności kontrolnych, sporządzanego przez Kierownika Działu Ochrony. W czasie inspekcji sprawdzano w szczególności: realizację wybranych elementów ustalonego sposobu ochrony Zakładu, znajomość przepisów i obowiązków oraz sposób ich realizacji przez funkcjonariuszy i pracowników, przestrzeganie ustalonego w Zakładzie porządku wewnętrznego, sprawność systemu alarmowego, sprawność działania kamer nasobnych znajdujących się na wyposażeniu dowódcy zmiany. Wyniki inspekcji odnotowywane były w książce przebiegu służby dowódcy zmiany. Nie przeprowadzano natomiast przeglądów stanu zabezpieczeń techniczno-ochronnych ZK w Wołowie, które zgodnie z ww. zarządzeniami Dyrektora, powinny być przeprowadzane każdorazowo w czerwcu danego roku, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom II, str. 137, 155-156, 172, 192-193, 211-215)

Komisyjne przeglądy stanu i potrzeb zabezpieczeń techniczno-ochronnych w Zakładzie przeprowadzono odpowiednio w dniach od 24 do 25 kwietnia 2021 r. oraz od 5 do 13 sierpnia 2021 r. zgodnie z zaleceniami Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej we Wrocławiu⁵². Przeglądem objęto m.in. bramę główną, stanowisko dowodzenia, zewnętrzne i wewnętrzne ogrodzenie ochronne wraz z usytuowanymi między nimi pasami ochronnymi, zabezpieczenie elektroniczne Zakładu, pawilony mieszkalne oddziałów penitencjarnych, place spacerowe i place gospodarcze. Przeprowadzono sprawdzenie środków łączności przewodowej i bezprzewodowej, urządzeń alarmowych, systemu monitoringu, kamer przenośnych i nasobnych, zastępczych źródeł energii, środków ochrony osobistej oraz środków przymusu bezpośredniego. Każdy z przeglądów zakończono protokołem wraz z harmonogramem robót konserwacyjnych zabezpieczeń techniczno-ochronnych, w których określono termin rozpoczęcia i zakończenia prac wraz z ich sposobem i kosztem wykonania oraz osoby odpowiedzialne.

(akta kontroli: tom II, str. 450-479)

c) Dyrektor czterokrotnie zarządził przeprowadzenie kontroli generalnej, tj. od 14 października do 23 grudnia 2021 r., od 13 do 27 grudnia 2022 r., od 8 do 13 grudnia 2023 r. oraz od 11 do 19 czerwca 2024 r. Kontroli poddano: wszystkie pawilony mieszkalne, w tym pomieszczenia, w których na stałe lub czasowo przebywali osadzeni (cele mieszkalne, sale terapii, świetlice, kaplicę, pomieszczenia gospodarcze, pomieszczenia komisji penitencjarnych, bibliotekę, fryzjernię, świetlicę centralną, łaźnię, ambulatorium, radiowęzeł); teren Zakładu (place spacerowe, budynki kompleksów kwatermistrzowskich, warsztaty naprawcze, magazyny); budynek CKU wraz z warsztatami szkolnymi. Kontrolowano: stan zabezpieczeń techniczno-ochronnych, ze szczególną uwagą w celach i pomieszczeniach gdzie przebywali osadzeni z karą dożywotniego pozbawienia wolności oraz karą 25 lat pozbawienia wolności; stan, rodzaj

⁵² Pismo z dnia 17 marca 2021 r. (znak: OI/P.414.104.2021.AR/PT) w związku z przyjęciem „Ramowego planu przedsięwzięć z zakresu profilaktyki zdarzeń mających bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo jednostek penitencjarnych – Wielkanoc 2021” oraz pismo z dnia 5 sierpnia 2021 r. (znak: OI/O.521.63.2021.WS/WO) w nawiązaniu do przeprowadzonej wideokonferencji w związku z zaistniałym w dniu 4 sierpnia 2021 r. zdarzeniem dotyczącym usiłowania ucieczki osadzonego z Zakładu Karnego nr 1 we Wrocławiu.

i liczbę posiadanego przez osadzonych sprzętu kwaterunkowego i RTV; stan, liczbę i rodzaj narzędzi wydawanych osadzonym do użytku. W wyniku kontroli nie stwierdzano nieprawidłowości mogących mieć istotny wpływ na bezpieczeństwo zakładu karnego. Stwierdzone nieprawidłowości (np. nadmiar sprzętów RTV czy też czajników, brak porządku w pomieszczeniach, zastawione ściany graniczące z pasem ochronnym, zbędne lub uszkodzone akcesoria do ćwiczeń w obrębie placów spacerowych) wpisywano w protokół z kontroli, wraz z poleceniem ich usunięcia. W trakcie kontroli zwracano funkcjonariuszom uwagę na zachowanie zasad ochrony osobistej, a także na wykorzystywanie środków technicznych do kontroli, np. wykrywacza metalu, wykrywacza telefonów komórkowych.

Protokoły z kontroli generalnych, przeprowadzonych od 2023 r. zawierały wszystkie wymagane przez art. 223f § 14 k.k.w. elementy i były opracowane na wzorze określonym w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzania kontroli skazanych, tymczasowo aresztowanych, miejsc i przedmiotów oraz określenia wzorów protokołów tych kontroli⁵³.

(akta kontroli: tom I, str. 683-706; tom II, str. 493-587)

d) Dyrektor zgodnie z § 34 pkt 5 oraz § 36 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie ochrony, zarządził⁵⁴ w dniach od 16 do 23 września 2022 r., wzmocnienie sposobu ochrony w Zakładzie poprzez wprowadzenie dodatkowych przedsięwzięć ochronnych polegających na zwiększeniu składu zmiany o funkcjonariuszy Działu Ochrony i spoza tego Działu. Powodem wzmocnienia było rosnące niezadowolenie wśród osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych na terenie Polski, w związku z uchwaleniem nowych przepisów prawnych, w szczególności nowelizacji k.k.w.

(akta kontroli: tom I, str. 707-709)

e) Dyrektor Generalny Służby Więziennej w zarządzeniu nr 8/22 z dnia 23 lutego 2022 r. w sprawie procedur postępowania po ekspozycji zawodowej na czynnik szkodliwy w Służbie Więziennej⁵⁵, w załączniku nr 4 w rozdziale III pkt 5 określił, że w przypadku zdarzenia, które mogło stanowić źródło silnego stresu, interwencja Służby Medycyny Pracy Służby Więziennej polega w szczególności na udzieleniu porady psychologicznej lub medycznej.

Skierowania do Służby Medycyny Pracy Służby Więziennej w celu konsultacji po zaistnieniu zdarzenia stanowiącego źródło silnego stresu wystawiono:

- w 2021 r. – 10 szt., m.in. z powodu napaści na funkcjonariuszy lub udziału w zdarzeniu traumatycznym,
- w 2022 r. – 47 szt., m.in. z powodu wystąpienia ekspozycji na prątek gruźlicy,
- w 2023 r. – 15 szt., m.in. z powodu udziału w zdarzeniu traumatycznym,
- w I połowie 2024 r. – 11 szt., m.in. z powodu udziału w zdarzeniu traumatycznym.

W przypadku skierowań wystawionych do Służby Medycyny Pracy Służby Więziennej w celu konsultacji po zaistnieniu zdarzenia stanowiącego źródło silnego stresu, tj. wystąpienia ekspozycji na prątek gruźlicy, funkcjonariusze złożyli oświadczenia, iż nie wymagają konsultacji w Służbie Medycyny Pracy Służby Więziennej. Powyższe było niezgodne z procedurą zapobiegania zachorowania po ekspozycji na choroby zakaźne przenoszone drogą kropelkową w Służbie Więziennej, stanowiącą załącznik nr 2 do

⁵³ Dz. U. poz. 2701.

⁵⁴ Zarządzenia wewnętrzne nr 58/2022 Dyrektora z dnia 16 września 2022 r. w sprawie wzmocnienia sposobu ochrony w ZK w Wołowie oraz zarządzenie wewnętrzne nr 60/2022 Dyrektora z dnia 22 września 2022 r. w sprawie odwołania wzmocnienia sposobu ochrony w ZK w Wołowie.

⁵⁵ Z dniem 9 marca 2022 r. zastąpiły wytyczne nr 21/2010 z dnia 13 sierpnia 2010 r. w sprawie ustalenia zasad organizacji i przeprowadzania interwencji przez Służbę Medycyny Pracy Służby Więziennej po wystąpieniu zdarzeń stanowiących źródło silnego stresu. Dalej: zarządzenie nr 8/22 Dyrektora Generalnego SW w sprawie czynników szkodliwych.

zarządzenia nr 8/22 Dyrektora Generalnego SW w sprawie czynników szkodliwych, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W latach 2021-2024 (I półrocze) funkcjonariusze ZK w Wołowie korzystali z pomocy psychologicznej po zdarzeniach mogących być źródłem dużego stresu:

- w 2021 r. przeprowadzono 13 konsultacji psychologicznych, z czego 10 to skierowania z urzędu, dwa skierowania na wniosek Dyrektora, jeden z inicjatywy własnej funkcjonariusza,
- w 2022 r. przeprowadzono 19 konsultacji psychologicznych, z czego 16 to skierowania z urzędu, trzy skierowania na wniosek Dyrektora, brak skierowań z inicjatywy własnej funkcjonariusza,
- w 2023 r. przeprowadzono 10 konsultacji psychologicznych, z tego osiem to skierowania z urzędu, brak skierowań na wniosek Dyrektora, dwa skierowania z inicjatywy własnej funkcjonariusza,
- w I połowie 2024 r. przeprowadzono osiem konsultacji psychologicznych, z tego siedem to skierowania z urzędu, jedno skierowanie na wniosek Dyrektora, brak skierowań z inicjatywy własnej funkcjonariusza.

W badanym okresie przeprowadzono szkolenia z zakresu m.in. komunikacji interpersonalnej i przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu – w 2022 r. udział wzięło 86 funkcjonariuszy i pracowników cywilnych, w 2023 r. – 51 osób.

(akta kontroli: tom II, str. 261-313, 425, 433, 602; tom VI, str. 331, 336)

f) W okresie objętym kontrolą, funkcjonariusze Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej, przeprowadzili w Zakładzie 12 inspekcji po godzinach pracy administracji (dwie inspekcje w 2021 r., po cztery inspekcje w 2022 r. i 2023 r. oraz dwie inspekcje w I połowie 2024 r.). W trakcie tych inspekcji poddano sposób realizacji wybranych elementów ustalonego porządku wewnętrznego, wybrane elementy stosowanych zabezpieczeń techniczno-ochronnych oraz u wybranych funkcjonariuszy znajomość przepisów wynikających z ich obowiązków oraz sposób ich realizacji. Z wynikami inspekcji, odnotowanymi w książce przebiegu służby dowódcy zmiany, każdorazowo zapoznawał się Dyrektor.

(akta kontroli: tom II, str. 343-361)

W dniach od 22 do 23 września 2021 r. i 5 października 2021 r. przeprowadzono w Zakładzie przegląd stanu zabezpieczeń techniczno-ochronnych, ze szczególnym uwzględnieniem mocowania krat zewnętrznych w budynkach zakwaterowania osób pozbawionych wolności, trwałości ich mocowania jak również trwałości spoin ścian w ich obrębie. Zgodnie z pismem⁵⁶ Zastępcy Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej we Wrocławiu, przeglądu dokonał zespół funkcjonariuszy z wyznaczonych zakładów karnych, przy udziale specjalistów ds. ochronnych z Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej. Na podstawie protokołu z przeglądu, wskazującego zadania niezbędne do wykonania oraz stwierdzone usterki wymagające poprawy, Kierownik Działu Kwatermistrzowskiego Zakładu sporządził harmonogram niezbędnych do wykonania prac, który został zatwierdzony przez Dyrektora. Wszystkie zaplanowane prace możliwe do wykonania systemem gospodarczym zrealizowano do końca 2021 r., natomiast prace wymagające większych nakładów finansowych i dłuższego horyzontu czasowego zrealizowano do końca I kwartału 2022 r. Na zadania, które z uwagi na ich złożoność oraz charakter wymagały realizacji w trybie zadań remontowych lub inwestycyjnych, złożono stosowne wnioski inwestycyjne – dotyczyło to przede wszystkim przebudowy muru zewnętrznego Zakładu oraz budowy placów spacerowych.

(akta kontroli: tom II, str. 362-379)

⁵⁶ Pismo z dnia 2 września 2021 r. (znak: OI/O.521.63.2021.MK).

W okresie objętym kontrolą, zespół funkcjonariuszy z wyznaczonych przez Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Opolu zakładów karnych, pod przewodnictwem specjalistów ds. ochronnych z Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej, przeprowadził dwa⁵⁷ przeglądy stanu zabezpieczeń techniczno-ochronnych w Zakładzie, w tym poziom wyposażenia Zakładu w zabezpieczenia techniczno-ochronne i zabezpieczenia elektroniczne oraz stan techniczny i sposób ich wykorzystania. W ocenie kontrolujących, stan zabezpieczeń techniczno-ochronnych w Zakładzie, oprócz wskazanych w protokołach z przeglądu uchybień, uznano jako zadowalający. Stwierdzono, że system alarmowy i telewizji dozorowej funkcjonujący w Zakładzie działał poprawnie. Stwierdzono także, że Zakład wymaga stałych nakładów finansowych celem zapewnienia właściwego stanu zabezpieczeń techniczno-ochronnych (przebudowa, remont muru ochronnego na całej długości) oraz dostosowania niektórych jego elementów do wymogów technicznych (kompleksowa przebudowa placów spacerowych).

(akta kontroli: tom II, str. 380-417)

W Książce Wizytacji ZK w Wołowie odnotowano w okresie objętym kontrolą łącznie 12 wizytacji, przeprowadzonych przez nadrzędne jednostki Służby Więziennej, w zakresie związanym z zapewnieniem bezpieczeństwa funkcjonariuszy i pracowników podczas wykonywania obowiązków służbowych. Trzy⁵⁸ wizytacje przeprowadził Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej we Wrocławiu (sprawdzano m.in. przyczyny zwiększonej absencji chorobowej funkcjonariuszy, sposób pełnienia służby, realizację porządku wewnętrznego, wybrane elementy zabezpieczeń techniczno-ochronnych), sześć⁵⁹ wizytacji przeprowadzili specjaliści ds. ochronnych z Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej (sprawdzano m.in. przyczyny zwiększonej absencji chorobowej funkcjonariuszy, sposób pełnienia służby, realizację widzeń, gospodarowanie kluczami, wybrane elementy systemu antynapadowego, realizację przedsięwzięć wynikających z pism z kwietnia 2022 r. zapewniających bezpieczeństwo funkcjonariuszy), trzy⁶⁰ wizytacje przeprowadził starszy specjalista Biura Ochrony i Spraw Obronnych Centralnego Zarządu Służby Więziennej (sprawdzano m.in. wyposażenie kadry penitencjarnej w bezprzewodowe i przewodowe systemy alarmowe oraz ich działanie, wyposażenie i zagospodarowanie pomieszczeń tej kadry, sposób przeprowadzania kontroli osób wchodzących na teren Zakładu, wiedzę funkcjonariuszy w zakresie prewencyjnego używania kajdanek). Większość wizytacji zakończyła się nie stwierdzeniem uwag i nie wydaniem poleceń. Sporadyczne uchybienia dotyczyły np. konieczności zmiany ustawienia mebli w jednym z pomieszczeń wychowawcy, usunięcia ruchomych przedmiotów (krzesła) ze strefy dla osadzonego oraz usunięcia pozostawionych na terenie Zakładu wózków, zintensyfikowania monitorowania atmosfery i nastrojów wśród osadzonych. Z wynikami wizytacji, odnotowanymi w książce wizytacji, każdorazowo zapoznawał się Dyrektor.

(akta kontroli: tom II, str. 330-342)

2.3. W ZK w Wołowie realizacja zadań określonych dla Kierownika Działu Ochrony była dokumentowana m.in.: w książce przebiegu służby w postaci zapoznania się z raportem z przebiegu służby zmiany oraz w przypadku przeprowadzenia kontroli odnotowywana w pkt. 6 Wyniki inspekcji, kontroli przełożonych i wydane polecenia. Kontrole dotyczyły m.in. systemu ochrony, zgodności stanu faktycznego uzbrojenia i środków ochrony ze stanem ewidencyjnym, jakości i terminowości wykonywanej obsługi technicznej i napraw,

⁵⁷ W dniach 25 lipca 2023 r. oraz 17 kwietnia 2024 r.

⁵⁸ W dniach 17 czerwca 2021 r., 20 sierpnia 2021 r. oraz 14 września 2021 r.

⁵⁹ W dniach 10 czerwca 2021 r., 7 stycznia 2022 r., 13 września 2022 r., 17 września 2022 r., 29 września 2022 r. oraz 13 lutego 2024 r.

⁶⁰ W dniach 5 lipca 2023 r., 5 grudnia 2023 r. oraz 27 lutego 2024 r.

przestrzegania wymogów w zakresie przechowywania i użytkowania uzbrojenia i środków ochrony.

Dowódca zmiany w książce przebiegu służby zgodnie z regulacjami wewnętrznymi⁶¹, każdorazowo miał obowiązek odnotowywać m.in. :

- kontrolę czasu zmiany stanowisk funkcjonariuszy,
- sprawność kamer nasobnych oraz stan naładowania akumulatorów,
- stan kluczy specjalnych.

Kontrola wykazała, iż nie wszyscy dowódcy zmiany odnotowywali informacje w raportach z przebiegu służby dotyczące:

- sprawności kamer nasobnych i naładowania akumulatorów, co było sprzeczne z Wytycznymi nr 1/2021 Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej we Wrocławiu z dnia 30 września 2021 r. w sprawie procedur użytkowania przez dowódców zmian kamer nasobnych w trakcie wykonywania czynności służbowych w jednostkach organizacyjnych podległych Dyrektorowi Okręgowemu Służby Więziennej we Wrocławiu⁶², o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- kontroli kluczy specjalnych, co było niezgodne z zarządzeniem nr 4/2024 Dyrektora z dnia 20 lutego 2024 r. (rozdział VI § 24 ust. 8), o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Dowódca zmiany dokonywał również kontroli stanu zabezpieczeń techniczno-ochronnych cel i pomieszczeń, co było udokumentowane w harmonogramie kontroli (rekontroli) stanu zabezpieczeń techniczno-ochronnych cel i pomieszczeń, przeprowadzanych przez dowódców zmian w związku z poleceniem Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej we Wrocławiu z dnia 17 lutego 2015 r. Plan kontroli cel mieszkalnych opracowywał pracownik Działu Ochrony na dany miesiąc. W przypadku zdarzenia mogącego mieć wpływ na bezpieczeństwo zakładu sporządzał meldunek w formie notatki⁶³ i przekazywał do Dyrektora.

Realizacja zadań przez oddziałowego była dokumentowana w oddziałowej książce ruchu osadzonych na terenie jednostki, gdzie wpisywał opuszczenie oraz powrót do oddziału mieszkalnego. W przypadku oddziału z osadzonymi niebezpiecznymi, oddziałowy dokonywał kontroli osadzonych w nieregularnych odstępach czasu, co dokumentował w raporcie kontroli zachowania osadzonych w celach mieszkalnych.

Również realizacja zadań przez funkcjonariusza dozorującego osadzonego była odwzorowywana w oddziałowej książce ruchu.

Funkcjonariusz dozorujący spacer osadzonych dokonywał sprawdzenia przed rozpoczęciem spaceru oraz po jego zakończeniu zabezpieczeń techniczno-ochronnych placu spacerowego, a także czy nie znajdują się tam przedmioty niedozwolone, jednakże nie było to dokumentowane.

W przypadku zdarzeń mających wpływ na bezpieczeństwo Zakładu każdy funkcjonariusz dokumentował ten fakt w formie notatki służbowej.

⁶¹ Wytyczne nr 22/2023 Dyrektora z dnia 2 października 2020 r. w sprawie użycia środków przymusu bezpośredniego w ZK w Wołowie oraz ich dokumentowania (§ 11 ust. 1 pkt 3), zarządzenie nr 4/2024 z dnia 20 lutego 2024 r. Dyrektora w sprawie zapewnienia ochrony, bezpieczeństwa i porządku w ZK w Wołowie (§ 34 ust. 4).

⁶² Zmienione Wytycznymi nr 1/2022 Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Opolu z dnia 14 marca 2022 r. w sprawie procedur użytkowania przez dowódców zmian kamer nasobnych w trakcie wykonywania czynności służbowych w jednostkach organizacyjnych podległych Dyrektorowi Okręgowemu w Opolu. Dalej: Wytyczne w sprawie użytkowania kamer.

⁶³ Zarządzenie wewnętrzne nr 63/2020 Dyrektora z dnia 20 listopada 2020 r. w sprawie organizacji czynności profilaktycznych, wyznaczenia funkcjonariusza odpowiedzialnego za ich gromadzenie i przetwarzanie oraz zasad i sposobów gromadzenia, przetwarzania i przekazywania informacji pozyskanych w wyniku czynności profilaktycznych w ZK w Wołowie (§ 5 ust. 1), zmienione zarządzeniem nr 30/2023.

Zadania wykonywane przez oddziałowych, doprowadzających i spacerowych wymienionych w przepisach⁶⁴ nie były dokumentowane. Ich realizacja wynikała z zapisów instrukcji stanowiskowych i była weryfikowana przez kierownika zmiany na podstawie czynności sprawdzających odnotowanych w raportach z przebiegu służby zmiany.

(akta kontroli: tom I, str. 634-638; tom III, str. 45-212; tom IV, str. 151-311)

2.4. W Zakładzie zarejestrowano 68 zdarzeń (26 w 2021 r., 21 w 2022 r., 13 w 2023 r. oraz osiem w I połowie 2024 r.), w tym siedem zdarzeń w postaci napaści na funkcjonariusza w trakcie wykonywania czynności służbowych (trzy w 2021 r. oraz cztery w 2022 r.). Pozostałe zdarzenia to w szczególności: 32 zdarzenia polegające na ujawnieniu przedmiotu niedozwolonego lub substancji psychoaktywnej, sześć zgonów osadzonych, trzy usiłowania popełnienia samobójstwa przez osadzonych, osiem pobić lub bójek osadzonych, sześć innych sytuacji naruszających dobre imię Służby Więziennej (w tym dwa zdarzenia polegające na napaści na funkcjonariusza po służbie poza terenem zakładu karnego).

Każdorazowo Dyrektor zarządzał przeprowadzenie czynności wyjaśniających okoliczności powstania i przebiegu zdarzenia nadzwyczajnego. W sprawach zdarzenia stanowiącego niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia funkcjonariuszy przeprowadzano postępowanie zakończone sprawozdaniem, zgodnie z § 9 ust. 2 i 3 zarządzenia nr 1/2018 oraz § 8 ust. 2, 3 i 6 zarządzenia nr 100/22. W przypadku stwierdzenia, że miała miejsce napad fizyczna na funkcjonariusza, zawiadamiano odpowiednią prokuraturę o podejrzeniu popełnienia przez osadzonego czynu zabronionego, uruchomiano procedurę zakwalifikowania osadzonego, sprawcę napaści, do kategorii osadzonych określonych w art. 88 § 3 pkt 4 k.k.w., jako stwarzającego poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego; wymierzano osadzonym karę dyscyplinarną w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej oraz obejmowano tych osadzonych indywidualnym oddziaływaniem ukierunkowanym na eliminowanie skłonności do zachowań agresywnych. Wnioski wynikające z przeprowadzonych czynności wyjaśniających stwierdzały, że zdarzenia w postaci napaści na funkcjonariusza miały charakter dynamiczny i trudny do przewidzenia; nie ustalono aby zdarzeniom można było zapobiec ze względu na brak symptomów świadczących o zamiarach osadzonych. Określono, że działaniami profilaktycznymi zapobiegającymi powstawaniu tego typu zdarzeń w przyszłości powinno być ostrożne i konsekwentne postępowanie funkcjonariuszy w relacjach z osadzonymi, sprawcami napaści, oraz konsekwentne prowadzenie oddziaływań wobec tych skazanych ukierunkowanych na poprawienie funkcjonowania osadzonych w warunkach izolacji penitencjarnej, czy też systematyczne motywowanie skazanych do udziału w oddziaływaniach, mających na celu nauczanie ich rozładowywania negatywnych emocji w sposób społecznie akceptowalny.

(akta kontroli: tom I, str. 394-592)

W okresie od 1 stycznia 2021 r. do 30 czerwca 2024 r. nie odnotowywano w ZK w Wołowie sytuacji niezakwalifikowanej jako zdarzenie nadzwyczajne polegające na bezpośredniej agresji ze strony osadzonego wobec funkcjonariusza, jak również sytuacji polegającej na niewłaściwym/agresywnym zachowaniu funkcjonariusza wobec osadzonych.

(akta kontroli: tom I, str. 395-413, 630, 633)

⁶⁴ Oddziałowy wypełniał zadania zgodnie z § 49 rozporządzenia w sprawie ochrony, a następnie § 64 zarządzenia nr 2/23; doprowadzający wypełniał zadania zgodnie z § 50 rozporządzenia w sprawie ochrony, a następnie § 68 zarządzenia nr 2/23; spacerowy wykonywał zadania zgodnie z § 53 rozporządzenia w sprawie ochrony, a następnie § 69 zarządzenia nr 2/23.

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Bezzasadnie odstąpiono wobec 19 funkcjonariuszy od wyegzekwowania wizyty w Służbie Medycyny Pracy Służby Więziennej w związku z narażeniem na występowanie ekspozycji na prątek gruźlicy, co było niezgodne z procedurą zapobiegania zachorowania po ekspozycji na choroby zakaźne przenoszone drogą kropelkową w Służbie Więziennej określoną w załączniku nr 2 do zarządzenia nr 8/22 Dyrektora Generalnego SW w sprawie czynników szkodliwych. Zgodnie z ww. procedurą dyrektor zakładu, w którym rozpoznano chorobę zakaźną przenoszoną drogą kropelkową, w tym czynną gruźlicę płuc, kieruje funkcjonariuszy na badania profilaktyczne, wypełnia protokół wystąpienia ekspozycji na prątek gruźlicy, a następnie przesyła do jednostki medycyny pracy Służby Więziennej i ustala termin wizyty lekarskiej eksponowanego pracownika (rozdział VIII, pkt 2).

Dyrektor wyjaśnił, iż odstąpiono od egzekwowania wizyty w medycynie pracy w związku ze złożeniem przez 19 funkcjonariuszy oświadczeń w sprawie rezygnacji z odbycia wizyty lekarskiej.

(akta kontroli: tom II, str. 261-313, 425, 602; tom IV, str. 337-342)

NIK stwierdza, iż zgodnie z zarządzeniem nr 8/22 Dyrektora Generalnego SW w sprawie procedur postępowania po ekspozycji zawodowej na czynnik szkodliwy, kierownicy jednostek organizacyjnych Służby Więziennej oraz osoby udzielające świadczeń zdrowotnych mają obowiązek podejmować działania zapobiegające szerzeniu się zakażeń oraz chorób zakaźnych. W opisanym przypadku nie podjęto z należytą starannością działań zapobiegawczych w zakresie zapobiegania szerzenia się gruźlicy wśród funkcjonariuszy.

2. Dowódcy zmiany nie odnotowywali w raportach z przebiegu służb informacji o sprawności kamer nasobnych oraz naładowanych akumulatorach, co było niezgodne z § 4 ust. 1 Wytycznych w sprawie użytkowania kamer. Regulacja ta stanowi, iż dowódca zmiany przy przyjęciu służby powinien sprawdzić stan techniczny kamery nasobnej, prawidłowość ustawień i stopnia naładowania akumulatora, a informacja w zakresie tych czynności winna zostać odnotowana w książce służby. Analiza 35⁶⁵ raportów z przebiegu służby wykazała, że w dwóch z nich (z 25 czerwca 2022 r. oraz 30 czerwca 2022 r.) nie wpisano informacji o sprawności kamer i naładowanych akumulatorach, a w kolejnych trzech (z 26 czerwca 2022 r., 26 czerwca 2023 r. oraz 27 czerwca 2024 r.) brak było informacji, iż akumulatory były naładowane.

Kierownik Działu Ochrony wyjaśnił, iż w raportach z przebiegu służby z 25 czerwca 2022 r. oraz 30 czerwca 2023 r., dowódcy zmiany przez nieuwagę nie odnotowali tej informacji, natomiast w pozostałych dniach wpisano, że kamery są sprawne, tym samym należy przyjąć, że akumulatory były naładowane.

(akta kontroli: tom II, str. 601; tom III, str. 110, 118-122, 180, 212;
tom IV, str. 290-301)

NIK nie podziela argumentacji wynikającej z ww. wyjaśnień, gdyż stosownie do § 4 ust. 1 przywołanych wyżej Wytycznych, dowódca zmiany przy przejęciu służby powinien sprawdzić stan techniczny kamery nasobnej, prawidłowość ustawień i stopień naładowania akumulatora, a informacje w tym zakresie winny zostać odnotowane w raporcie przebiegu służby zamiany.

3. Dowódcy zmiany nie odnotowywali w raportach z przebiegu służb informacji o godzinach kontroli kluczy specjalnych, co było niezgodne z zarządzeniem nr 4/2024 Dyrektora (rozdział IV, § 34 ust. 5). Regulacja ta stanowi, że fakt dokonania kontroli oraz

⁶⁵ Na podstawie 35 zmian (po 10 z lat 2021-2023 oraz pięć z I połowy 2024 r.) książki przebiegu służby.

godziny jej przeprowadzenia dowódca zmiany odnotowuje w książce przebiegu służby dowódcy zmiany.

Z analizy 35 raportów z przebiegu służb wynikało, że podczas: zmiany nr 4 z 27 czerwca 2024 r., zmiany nr 2 z 28 czerwca 2024 r. oraz zmiany nr 3 z 30 czerwca 2024 r., nie odnotowano dokonania kontroli kluczy specjalnych.

Kierownik Działu Ochrony wyjaśnił, iż w raportach z przebiegu służby dowódcy zmiany przez nieuwagę nie odnotowali informacji o kontroli kluczy specjalnych.

(akta kontroli: tom II, str. 122-131, 640; tom III, str. 242, 250, 265; tom IV, str. 290-301)

4. Nie przeprowadzano przeglądów stanu zabezpieczeń techniczno-ochronnych Zakładu, które zgodnie z zarządzeniami Dyrektora w *sprawie zapewnienia ochrony, bezpieczeństwa i porządku*, powinny być przeprowadzane każdorazowo w czerwcu danego roku, przez zespół składający się z Zastępcy Dyrektora Zakładu odpowiedzialnego za nadzór nad Działem Ochrony, Kierownika Działu Ochrony lub jego zastępcy oraz Kierownika Działu Kwatermistrzowskiego lub jego zastępcy.

Jak wyjaśnił Kierownik Działu Ochrony, biorąc pod uwagę bieżącą działalność jednostki, przeglądy zabezpieczeń techniczno-ochronnych odbywały się w okresie objętym kontrolą z udziałem komisji powołanych przez Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej we Wrocławiu, jak również Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Opolu. Każdy z przeglądów podsumowano harmonogramem w celu usunięcia stwierdzonych usterek – dlatego też w sytuacji przeprowadzenia przeglądu wynikającego z poleceń wyższych przełożonych nie realizowano kolejnego przeglądu zabezpieczeń wynikającego z zarządzenia Dyrektora w czerwcu każdego roku, gdyż wnioski byłyby takie same. Dodatkowo Kierownik Działu Ochrony wyjaśnił, że od 2023 r. z uwagi na zmianę przepisów, odpowiedzialność za zorganizowanie przeglądu zabezpieczeń techniczno-ochronnych spoczywała na dyrektorsze okręgowym Służby Więziennej w podległych mu jednostkach; w związku z powyższym, pomimo zapisu w zarządzeniach ochronnych Dyrektora, w Zakładzie nie realizowano przeglądów.

(akta kontroli: tom II, str. 137, 172, 212, 449)

NIK wskazuje, iż we wszystkich kolejnych zarządzeniach Dyrektora w *sprawie zapewnienia ochrony, bezpieczeństwa i porządku w Zakładzie*, w tym w zarządzeniu nr 30/2023 z dnia 30 września 2023 r., zastąpionym przez zarządzenie nr 4/2024 z dnia 20 lutego 2024 r., wskazywano obowiązek przeprowadzania wewnętrznych przeglądów stanu zabezpieczeń techniczno-ochronnych Zakładu. Zabezpieczenia te są niezbędnym elementem mającym na celu podwyższenie poziomu bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej. W sposób znaczący wspierają one pracę funkcjonariuszy Służby Więziennej, a ich stan wpływa na bezpieczeństwo funkcjonariuszy podczas wykonywania obowiązków służbowych.

OCENA CZĄSTKOWA

W ZK w Wołowie funkcjonariusze pełniący służbę na określonych stanowiskach prawidłowo i rzetelnie wypełniali zadania w zakresie przestrzegania procedur mających na względzie zapewnienie bezpieczeństwa, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości polegających na nieodnotowywaniu przez dowódcę zmiany w raportach z przebiegu służb informacji o sprawności kamer nasobnych oraz naładowanych akumulatorach, czy informacji o godzinach kontroli kluczy specjalnych.

Niezwłocznie przeprowadzono postępowania wewnętrzne mające na celu ustalenie okoliczności i przyczyn powstania sytuacji niebezpiecznych dla zdrowia i życia funkcjonariuszy, a także sytuacji potencjalnie generujących zagrożenie bezpieczeństwa funkcjonariuszy podczas wykonywania obowiązków służbowych. Przebieg tych postępowań został właściwie udokumentowany, a opracowane wnioski z postępowań były wykorzystane do pozyskania wiedzy na temat przebiegu służby i problemów w niej występujących oraz wdrożenia działań profilaktycznych lub naprawczych. Wskazać

jednak należy, iż w przedmiocie zapewnienia ochrony funkcjonariuszy wystąpiła nieprawidłowość dotycząca odstąpienia od wyegzekwowania wizyty 19 funkcjonariuszy w Służbie Medycyny Pracy Służby Więziennej w związku z narażeniem w 2022 r. na występowanie ekspozycji na prątek gruźlicy.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi	Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.
Wnioski	1. Uwzględnienie w przepisach wewnętrznych ZK w Wołowie wszystkich obowiązków osadzonych dotyczących sposobu postępowania i zachowania się w pomieszczeniach wychowawców, psychologów i terapeutów.2. Podjęcie działań w celu zaopatrzenia wszystkich pracowników i funkcjonariuszy ZK w Wołowie w indywidualne sygnalizatory antynapadowe/alarmowe.3. Zapewnienie stosowania właściwych standardów liczebności grup osadzonych przypadających na jednego oddziałowego pełniącego służbę w systemie jednozmianowym, zgodnie z § 9 ust. 2 pkt 2 zarządzenia nr 23/18 Dyrektora Generalnego SW w sprawie tworzenia i organizacji oddziałów penitencjarnych.4. Podjęcie działań mających na celu aktualizację instrukcji ochronnej w celu zapewnienia wymaganej liczby funkcjonariuszy oddziałowych pełniących służbę w systemie jednozmianowym stosownie do postanowień zarządzenia nr 23/18 Dyrektora Generalnego SW w sprawie tworzenia i organizacji oddziałów penitencjarnych oraz doprecyzowania zapisu dotyczącego obsadzania stanowiska S-48 W oraz S-28.5. Zapewnienie przestrzegania przez dowódców zmiany odnotowywania w książce przebiegu służby informacji w zakresie dotyczącym stanu technicznego kamery nasobnej i prawidłowości stopnia naładowania akumulatora oraz informacji dotyczących kluczy specjalnych.6. Zapewnienie przestrzegania procedury postępowania po ekspozycji zawodowej na czynnik szkodliwy w Służbie Więziennej, stanowiącej załącznik nr 2 do zarządzenia nr 8/22 Dyrektora Generalnego SW w sprawie czynników szkodliwych.7. Przeprowadzanie szkoleń dla wszystkich funkcjonariuszy i pracowników dotyczących zagadnień bezpieczeństwa i samoobrony.8. Uaktualnienie przepisów wewnętrznych ZK w Wołowie dotyczących konieczności przeprowadzania przeglądów stanu zabezpieczeń techniczno-ochronnych Zakładu.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, 31 stycznia 2025 r.

Kontrolerzy:
Mariusz Orawczak
Główny specjalista
kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu
p.o. Dyrektor
Marcin Kaliński

.....
podpis

Agnieszka Potyrała
Starszy inspektor
kontroli państwowej

.....
podpis

.....
podpis